

Programma van Afspraken

Samenwerkingsorgaan Duin- en Bollenstreek

Samenwerkingsorgaan Leidse Regio

Provincie Zuid-Holland

De wijzigingen van de afspraken zijn verwerkt. Voor het overige is het Programma nog gelijk aan het Ontwerp van dec. 2001

**Lisse, Leiden, Den Haag
25 november 2002**

Voorwoord

In de zomer van 2000 besloten de beide Dagelijkse Besturen van het Samenwerkingsorgaan Leidse Regio en het Samenwerkingsorgaan Duin- en Bollenstreek na een periode van minder intensief contact de samenwerking weer op te pakken. De streek werd namelijk geconfronteerd met een aantal dringende regionale knelpunten waarvoor een gezamenlijke aanpak noodzakelijk was. In het kader van de Stuurgroep Krachtige Gemeenten is met de regio's gesproken over de noodzaak van het maken van niet vrij-blijvende afspraken over een aantal strategische beleidsterreinen. Deze ideeën bleken goed aan te sluiten bij de plannen van de provincie om voor de beide regio's een gebiedsgerichte aanpak te starten.

Aan ons, de beide voorzitters van de Dagelijkse Besturen en de gebiedsgedeputeerde van de provincie, is vervolgens gevraagd om als stuurgroep leiding te geven aan het proces, en om een startnotitie op te stellen met daarin een voorstel voor een opdracht en een voorstel voor de uitvoering daarvan. Eind 2000 hebben wij de zestien betrokken gemeenten en Provinciale Staten een ontwerp startnotitie voorgelegd. Begin 2001 zijn de raden en de Staten hiermee akkoord gegaan.

Het is de bedoeling te komen tot bestuurlijke afspraken over twaalf in de startnotitie beschreven bovenlokale complexe vraagstukken. Leidraad in het proces is niet alleen de maatschappelijke noodzaak om de knelpunten op te lossen, maar ook om het heft in eigen hand te houden wanneer de herziening van het streekplan en de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening aan de orde komen. De provincie heeft de inspanningsverplichting op zich genomen om het Programma van Afspraken door te vertalen in het streekplan. Gestreefd is naar een samenhangend Programma van Afspraken. Die samenhang gaat niet zover dat het Programma een integraal gebiedsdekkend geheel is. Het bevat geen complete en onderbouwde ruimtelijke visie op de streek, maar draagt wel belangrijke elementen daarvan in zich.

De insteek was dus pragmatisch en bestuurlijk. Nu we een jaar later de balans opmaken, blijken er over een flink aantal dossiers 'harde' afspraken te liggen. Bij sommige vraagstukken echter blijken er extra gegevens nodig te zijn om tot een bestuurlijke afspraak te kunnen komen. Bij andere vraagstukken zijn wij aangenaam verrast door ambities van de werkgroepen die verder reiken dan de oorspronkelijke opdracht. Ten slotte betekent het niet-vrijblijvende karakter van het project dat partijen zich niet alleen verbinden aan een bestuurlijke uitspraak maar zich ook moeten committeren aan een daarop volgende uitvoering.

Naast de mogelijkheden die zijn geboden om tussentijds te reageren en bij te sturen moeten de raden, staten en de maatschappelijke organisaties zoals vastgesteld in de startnotitie in deze periode formeel een oordeel kunnen vellen over de ontwerp-afspraken en over het vervolg, en moeten gemeenten en staten een nieuw mandaat geven. Daar komt bij dat we nu het resultaat nog aan de 'oude' raden kunnen voorleggen, die ons het mandaat ook daadwerkelijk hebben gegeven. Wij hechten er dan ook aan u nu dit Ontwerp Programma van Afspraken voor te leggen en verzoeken u voor 1 maart 2002 uw reactie te geven. Op basis van uw commentaar zullen wij het Ontwerp Programma van Afspraken bijstellen en dit vervolgens ter vaststelling voorleggen aan de nieuwe raden en Staten. In aanvulling hierop vragen wij de raden en Staten ons op te dragen een ontwerp meerjarig uitvoeringsprogramma op te stellen.

Hier past nog een opmerking over de status van de vier werkgroepdocumenten. Deze documenten zijn vastgesteld door de werkgroepen en hebben de status van openbaar werkdocument. De stuurgroep heeft zich voor dit Ontwerp Programma gebaseerd op de werkgroepdocumenten en heeft vervolgens in het totaalbeeld de lacunes gesignaleerd en de samenhang tussen een aantal afspraken aangegeven en waar nodig uitgewerkt. Lacunes die voor het streekplan van belang zijn, worden met voorrang ter hand genomen.

Binnen een klein jaar afspraken formuleren over ruimtelijke knelpunten waar grote belangen van individuele gemeenten mee gemoeid zijn, door twee regio's die tot voor kort nog met de ruggen tegen elkaar stonden, is een gedurfde opgave. Wij kunnen nu vaststellen dat over alle kwesties inmiddels een open discussie plaats vindt tussen de beide regio's en bovendien dat op alle dossiers behoorlijke vooruitgang is geboekt. Dit resultaat mogen de beide regio's en de provincie met gepaste trots incasseren.

Het is onze inzet om met dit Programma van Afspraken te bouwen aan een regio die een heldere visie heeft op zijn eigen toekomst, voor zijn eigen belangen kan opkomen en in staat is bovenlokale kansen te benutten en bedreigingen te weerstaan. Samen sterk staan betekent geven en nemen door individuele gemeenten. Wij hopen en verwachten dat u met dit uitgangspunt in gedachten ons Ontwerp Programma van Afspraken van commentaar voorziet.

De stuurgroep,

INHOUDSOPGAVE

Leeswijzer.....	7
PROGRAMMA VAN AFSPRAKEN	9
TOELICHTING OP HET PROGRAMMA VAN AFSPRAKEN.....	21
1 De samenwerking op hoofdlijnen.....	21
1.1 Inleiding.....	21
1.2 Bestuurlijk proces.....	22
1.3 Om de kwaliteit van de ruimte.....	22
1.4 Om de kwaliteit van de samenwerking.....	23
1.5 Verdere samenwerking tussen provincie en beide regio's	24
2. Toelichting op de afspraken.....	26
2.1 Inleiding.....	26
2.2 Verkenning van de ontwikkelingsmogelijkheden van het bollencomplex (afpraak 11).....	26
2.3 Behoud, concentratie en verplaatsing gespecialiseerde glastuinbouw (afpraak 12).....	28
2.4 Randvoorwaarden voor de ontwikkeling van Vliegveld Valkenburg als woon- en werklocatie (afpraak 13).....	30
2.5 Ontwikkelingsmogelijkheden van de Randzone Groene Hart (afpraak 14).....	35
BIJLAGEN.....	37
1. Samenstelling stuurgroep en werkgroepen.....	37
2. Verantwoording van het overleg met gemeenteraden, provinciale staten en maatschappelijke organisaties.....	39
3. Uitwerking van afspraken ten behoeve van het Streekplan en voorstellen voor uitvoeringsprogramma's.....	41

ANNEXEN

- 1 Positiedocument natuur en landschap
- 2 Voortgangsrapportage werkgroep verkeer & vervoer en Oplegnotitie werkgroep verkeer & vervoer
- 3 Synergie in economie in de Leidse Regio en de Duin- en Bollenstreek (werkgroep werken) en Oplegnotitie werkgroep werken
- 4 Positiedocument wonen
- 5 Verslag brede bijeenkomst 1 december 2001 in Lisse

Leeswijzer

Dit document bevat twee onderdelen: veertien ontwerp-afspraken en de toelichting erop. De veertien ontwerp-afspraken treft u aan op de groene pagina's. Deze zijn onderwerp van besluitvorming en liggen nu voor commentaar voor aan de raden en Staten.

Daarna volgt de toelichting op de afspraken. De toelichting bevat een uiteenzetting over het bestuurlijke proces ofwel "wat er aan vooraf is gegaan" (1.2) en een samenhangende visie op de streek (1.3) en op de samenwerking (1.4), en een weergave van verdere samenwerking (1.5).

De ontwerp-afspraken zijn gebaseerd op de werkgroepdocumenten die eraan ten grondslag liggen. Voor de afspraken 1 t/m 10 geldt dat de toelichting in de betreffende werkgroepdocumenten is terug te vinden. De afspraken 11 t/m 14 betreffen werkgroepoverstijgende onderwerpen, reden waarom in hoofdstuk 2 een toelichting op deze afspraken wordt gegeven.

In de bijlagen is de samenstelling van werkgroepen en stuurgroep gegeven (1), wordt een verantwoording gegeven van het overleg met gemeenteraden, provinciale staten en maatschappelijke organisaties (2) en wordt een overzicht gepresenteerd van uitwerkingen ten behoeve van de herziening van het streekplan en voorstellen voor uitvoeringsprogramma's (3).

De werkgroepdocumenten zijn annexen en worden los van het Ontwerp Programma van Afspraken uitgebracht.

PROGRAMMA VAN AFSPRAKEN

Preambule

Strategisch

- a) De streek wil richting geven aan de eigen toekomst zich rekenschap gevend van de ontwikkelingen in het grotere geheel;
- b) de zestien raden zijn hiervoor verantwoordelijk in samenspraak met burgers en organisaties uit de streek en de omgeving van de streek;
- c) de provincie is daarbij partner en indien noodzakelijk scheidsrechter.

(Zie Toelichting paragraaf 1.4)

Inhoudelijk

Partijen kiezen bij verdere ontwikkeling van het gebied, gezien de zeer schaarse ruimte, voor het hanteren van de lagenbenadering: hierbij zijn de randvoorwaarden vanuit landschap (*o.a. openheid*), natuur, water en cultuurhistorie (gezamenlijk de groenblauwe onderlaag genoemd) sturend voor ontwikkeling van respectievelijk infrastructuur, woningbouw en ruimte voor bedrijven.

Dit houdt een koerswijziging in wat betreft het ruimtebeslag van infrastructuur, wonen en werken: van “groei door meer ruimtebeslag” naar “groei door slim, intensief, meervoudig en duurzaam gebruik van de ruimte”. In deze optiek is een groter ruimtebeslag hiervoor slechts bespreekbaar indien mogelijkheden tot betere benutting van bestaande locaties uitgeput zijn.

De beide regio's en de provincie kiezen voor een behoedzame en duurzame ontwikkeling op alle gebieden:

- a) behoud en versterking van de huidige kwaliteiten van landschap, natuur, water en cultuurhistorie (onder meer bollengebied);
- b) versterking van openbaar vervoer (RijnGouweLijn), betere benutting van het bestaande wegennet en een optimale inpassing van nieuwe of vernieuwde wegen;
- c) *behoud en versterking van de bedrijvigheid in de streek* en een selectieve economische ontwikkeling met als gezamenlijke speerpunten de sectoren Research & Development, Recreatie en Toerisme (inclusief congrestoerisme) en Kennisintensieve dienstverlening;
- d) ontwikkeling en verbetering van het woningenbestand op basis van migratiesaldo = 0.

(Zie toelichting paragraaf 1.3)

De afspraken

Voor het gebied van de Duin- en Bollenstreek en de Leidse Regio (in het hiernavolgende 'de regio's') maken de gemeenten in de regio's en de provincie Zuid-Holland (in het hiernavolgende 'partijen') veertien afspraken. De meeste afspraken werken door in het streekplan. Een deel van deze afspraken worden nader uitgewerkt en medio 2002 als zienswijze in het ontwerp streekplan ingebracht – dat is aangegeven bij de betreffende afspraak en (samenvattend) in Bijlage 3. Tevens worden er bij een aantal afspraken voorstellen voor een uitvoeringsprogramma gedaan (eveneens samengevat in Bijlage 3).

Het werk is zoals gezegd nog niet afgerond. Voorgesteld wordt de volgende besluiten te nemen over de verdere samenwerking:

- a) de huidige projectstructuur met stuurgroep en de vier werkgroepen blijft tot juli 2002 in stand. Voor juli 2002 neemt de stuurgroep het initiatief om te komen tot een nieuwe structuur;
 - b) de stuurgroep en de werkgroepen doen tot aan juli 2002 alleen het noodzakelijke in de geest van de Startnotitie en het Ontwerp Programma van Afspraken en rekening houdend met datgene wat de herziening van het Streekplan en de Vijfde Nota RO aan voorbereiding vragen (zie voor het overzicht van deze activiteiten Bijlage 3);
 - c) de stuurgroep maakt voor juli 2002 op basis van dit Ontwerp Programma van Afspraken en van voorstellen hiertoe van de werkgroepen een Ontwerp Uitvoeringsprogramma (zie voor het overzicht van de voorstellen voor dit uitvoeringsprogramma Bijlage 3).
- (Zie Toelichting paragraaf 1.5)*

Afspraak 1: de strategiekaart voor de groenblauwe onderlaag

Partijen beschouwen onderstaande strategiekaart (zie volgende pagina) als sturend voor ontwikkeling van respectievelijk infrastructuur, woningbouw en ruimte voor bedrijven. Speerpunten daarbij zijn het open houden van het Groene Hart, de Polders Elsgeest en Hogeweg en het centraal bollencomplex. De uitgewerkte strategiekaart is één van de bouwstenen voor de groenblauwe onderlaag. De strategiekaart sluit aan bij de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur.

(Zie werkgroepdocument N&L hoofdstuk 5, pagina 19-23)

Voortgang eerste halfjaar 2002

Ten behoeve van de inbreng in het nieuwe streekplan worden inmiddels de volgende activiteiten ondernomen:

Juiste kaart toevoegen: zie Annex: Positiedocument natuur&landschap pag. 19

de werkgroep Natuur & Landschap vertaalt de strategiekaart op relevante punten naar een inbreng in het streekplan.

Voorstel voor uitvoeringsprogramma

- de werkgroep Natuur & Landschap vertaalt de strategiekaart voor 1 januari 2003 in een programma van uitvoering.

Afspraak 2: Kansen en uitdagingen voor samenwerking

Partijen streven naar gezamenlijke uitvoering van de in hoofdstuk 6 van het positedocument Natuur & Landschap ("Kansen en uitdagingen voor samenwerking") genoemde projecten.

Deze projecten zijn:

2.1 Water

Partijen constateren dat over het beleidsterrein 'water' afspraken moeten worden gemaakt en zetten zich in voor een snelle ontwikkeling van regionaal waterbeleid.

(Zie werkgroepdocument N&L paragraaf 4.3.3 – pagina 13-15 en paragraaf 6.1.1. pagina 24-25)

Voorstel voor uitvoeringsprogramma:

de werkgroep Natuur en Landschap werkt in overleg met het Hoogheemraadschap en de waterschappen en op basis van lopende discussies een regionale waterkaart uit. Bij de uitwerking worden met name aanvullende afspraken over ruimteclaims en meervoudig ruimtegebruik van water uitgewerkt en zal aandacht worden besteed aan waterkwaliteit.

2.2 Cultuurhistorie

Partijen zetten zich in voor versterking van de cultuurhistorische inbreng in de vormgeving van stedelijke openbare ruimte en van het buitengebied.

(Zie werkgroepdocument N&L paragraaf 4.3.2 pagina 12-13 en paragraaf 6.1.2 pagina 25)

Voorstel voor uitvoeringsprogramma

- Project: de ruimtelijke inbedding van cultuurhistorische waarden in de beide regio's;
- zie afspraak 10.

2.3 Handhaving en actualisering bestemmingsplannen buitengebied

Partijen zijn van mening dat handhaving van bestemmingsplannen buitengebied van groot belang is en dat daarvoor een gezamenlijke inspanning noodzakelijk is.

(Zie werkgroepdocument N&L paragraaf 6.1.3 pagina 25-26)

Voorstel voor uitvoeringsprogramma

Project: actualisering en handhaving bestemmingsplannen buitengebied.

2.4 Rol van de landbouw in het landschap

Partijen zijn van mening dat de veehouderij op de graslanden in Randzone Groene Hart en de polders Elsgeest en Hogeweg een duurzaam toekomstperspectief moet kunnen houden.

(Zie werkgroepdocument N&L paragraaf 6.1.4, pagina 26)

Voorstel voor uitvoeringsprogramma

Project: een verkenning naar de randvoorwaarden voor het goed functioneren van de landbouw in de bovengenoemde gebieden als economische drager en als landschapsbeheerder.

2.5 Uitwerken overgangen/inpassing

Partijen hechten aan de variatie in landschapstypen in de gebieden en zetten zich in voor accentuering in de inrichting van gebieden van de verschillende landschappelijke kenmerken en overgangen tussen landschapstypen;

(Zie werkgroepdocument N&L paragraaf 6.2.1, pagina 26)

Voorstel voor uitvoeringsprogramma

Project: vormgeven aan de landschappelijke inpassingen en concreet maken op plekken waar verbetering gewenst is of nieuwe situaties gecreëerd kunnen worden.

2.6 Uitwerken overige specifieke samenwerkingsprojecten.

Partijen spreken een aantal concrete samenwerkingsprojecten af die leiden tot realisering van de groenblauwe ambitie die in de strategiekaart is vastgelegd.

(Zie werkgroepdocument N&L paragraaf 6.2.2, 6.2.3 en 6.2.5, pagina 26 en 27)

Voorstel voor uitvoeringsprogramma

- Project ontwikkeling oost-west verbindingen: uitwerken groene Oude Rijnzone en het opstellen van inrichtingsplannen voor de verbindingen Kagerplassen-Duingebied en Groene Hart-Duivenvoorde-duinen.
- Project aaneengesloten noord-zuid verbindingen: realiseren van groene verbindingen inclusief het onderzoeken van "groene" financieringsmogelijkheden.
- Project koppeling stedelijke en landelijke groenstructuren: het ontwikkelen van een robuuste en waardevolle groenblauwe verbinding Oude Rijn.

Afspraak 3: inpassing en financiering RijnGouwelijn

- a) Partijen onderschrijven de ontwikkeling van de RijnGouweLijn: de aanleg en exploitatie van een light-railverbinding tussen Gouda, Alphen a/d Rijn, Leiden (binnenstad), Transferium 't Schouw (A44), Katwijk en Noordwijk, zoals dat door de Stuurgroep RijnGouweLijn is opgesteld met inbegrip van de lopende verkenningen naar toekomstige uitbreidingsmogelijkheden.
- b) Bij de ontwikkeling van de RijnGouweLijn zal een relatie worden gelegd met de potentiële ontwikkeling van locaties nabij haltes/knooppunten van de RijnGouweLijn, alsmede met de effecten van grondwaardestijgingen van gebieden langs het beoogde tracé.
- c) Partijen onderstrepen het belang om de inpassing van de RijnGouweLijn in de as Leiden-Katwijk af te stemmen op andere grootschalige ontwikkelingen in dit gebied (zie afspraak 13).

(Zie werkgroepdocument V&V paragraaf 5.1, pagina 13-15)

Afspraak 4: oost-west verbindingen A4 A44

- a) Partijen zijn van mening dat de gehele oost-west verbinding over de N206 tussen de A4 en Katwijk ter hoogte van Leiden verbetering behoeft.
- b) Partijen zullen zich inzetten om op korte termijn door middel van benuttingsmaatregelen de huidige capaciteit van de bestaande wegen op het traject A4-Katwijk optimaal te benutten en door middel van flankerend beleid de verkeersdruk te beperken.
- c) Ondanks deze benuttingsmaatregelen, een aanscherping van het flankerend beleid en de aanleg van de RijnGouweLijn is capaciteitsuitbreiding van de weginfrastructuur tussen de A4 en Katwijk op termijn noodzakelijk.
- d) Partijen zullen zich inzetten om, samen met Rijkswaterstaat, zo spoedig mogelijk een studie te starten ten behoeve van de capaciteitsuitbreiding tussen de A4 en de A44. In deze studie zullen de twee belangrijkste alternatieven, herstructurering van de huidige

doorgaande route door Leiden én aanleg van een nieuwe verbinding ten zuiden van Leiden, met behulp van een maatschappelijke kosten-baten analyse met elkaar vergeleken worden. Hierbij zullen tevens de verschillende inpassingsvarianten meegenomen worden.

- e) Partijen zullen zich inzetten om, samen met Rijkswaterstaat, zo spoedig mogelijk een studie te starten ten behoeve van capaciteitsuitbreiding tussen de A44 (Transferium) en Katwijk. De provincie spant zich in voor opname van een studieproject naar verbreding van de N206 in het Meerjarenprogramma Infrastructuur van de provincie.

(Zie werkgroepdocument V&V paragraaf 5.3, pagina 17-18)

Voorstel voor uitvoeringsprogramma:

Project: optimalisering van benutting van de bestaande wegen op het traject A4-Katwijk inclusief voor maatregelen voor flankerend beleid; voor zover de hiervoor beschikbare BOR-gelden ontoereikend zijn, spannen de partijen zich in om aanvullende financiering te verkrijgen.

Project: een studie ten behoeve van de capaciteits-uitbreiding tussen de A4 en de A44

Afspraak 5: verbinding N206 N205 bij Hillegom

Partijen onderzoeken de wenselijkheid van een nieuwe oost-westverbinding tussen de N205 en de N206 ter hoogte van Hillegom.

(Zie werkgroepdocument V&V paragraaf 5.2, pagina 15-16)

Voortgang eerste halfjaar 2002

Ten behoeve van de inbreng in het nieuwe streekplan worden inmiddels de volgende activiteiten ondernomen:

- de lopende MER voor de tracékeuze zal zo mogelijk voor juli 2002 worden afgerond. In overleg met de partners uit Noord-Holland worden op basis hiervan sluitende afspraken gemaakt.

Voorstel voor uitvoeringsprogramma:

- als besloten wordt tot de aanleg van een nieuwe verbinding spant de werkgroep Verkeer & Vervoer zich samen met betrokkenen in Noord-Holland in financiering bij zichzelf en derden te zoeken;
- als de MER-procedure niet met de streekplanprocedure gekoppeld kan worden dan zullen partijen de weg als studieproject opnemen in het Streekplan-West;
- in het kader van de besteding van de Hfl 20 miljoen aan BOR gelden voor flankerende projecten (auto-alternatieven) in de noordcorridor van Haaglanden, de Leidse regio en de Duin- en Bollenstreek verschijnt in april 2002 een notitie met uitgewerkte maatregelen. Dit wordt verder geoperationaliseerd.

Afspraak 6: onderzoek naar mogelijkheden tot afstemming beleid voor wonen

- a) Partijen voegen de woonvisies van de Leidse regio en die van de Duin- en Bollenstreek samen tot één visie.
- b) Partijen spreken de ambitie uit om te komen tot één woningmarkt.

*(Zie werkgroepdocument Wonen hoofdstuk 3, pagina 8 en 9
hoofdstuk 5, pagina 11)*

Voorstel voor uitvoeringsprogramma:

- gemeenten realiseren voor 1 januari 2004 één gemeenschappelijk woonruimteverdelingssysteem;
- de werkgroep Wonen stelt in de komende periode een woonvisie voor de beide regio's op. De volgende zaken dienen daarbij aan de orde te komen:
 - beschrijving positionering van de woningmarkt;
 - beschrijving van duurzaam wenselijke woonmilieus en woningtypes in de regio's;
 - omvang van de kernvoorraad goedkope woningen en de verdeling daarvan;
 - omvang en kwaliteit van woningen voor ouderen in samenhang met mogelijkheden voor zorg;

- omvang en aanpak van de startersproblematiek;
- in beeld brengen van migratiebewegingen.

Afspraak 7: verkenning en programmering van woonbehoefte en herstructurering

- a) Bij de planning van de woonbehoefte en herstructurering (woonmilieutransformatie) voor de regio's gaan partijen uit van het migratiesaldo = 0 en herstructureringsaldo is minimaal 0.
- b) Voor de periode tot 2010 stellen partijen de nieuwbouwbehoefte in de regio's vast op 20.000 woningen, de huidige beschikbare locatiecapaciteit* voorlopig op 17.250 woningen en het tekort voorlopig op 2.750 woningen.
- c) Voor de periode 2010 tot 2020 stellen partijen de nieuwbouwbehoefte in de regio vast op ruim 13.000 woningen, de beschikbare locatiecapaciteit* voorlopig op circa 5.500 woningen en het tekort voorlopig op circa 7.500 woningen (locatiecapaciteit en tekort exclusief Valkenburg).

(Zie werkgroepdocument Wonen hoofdstuk 2 (pagina 5-7) en hoofdstuk 5 en 7)

* de beschikbare locatiecapaciteit is gebaseerd op de bestaande capaciteit en de op dit moment ingeschatte aanvullende capaciteit

Voortgang eerste halfjaar 2002

Ten behoeve van de inbreng in het nieuwe streekplan worden inmiddels onder verantwoordelijkheid van de werkgroep wonen de volgende activiteiten ondernomen:

- een nader onderzoek naar de haalbaarheid (qua aantallen en locaties) van de ingeschatte aanvullende capaciteit. Hiermee kan de aanvullende capaciteit naar boven of onder worden bijgesteld;
- een onderzoek naar de mogelijkheden van versnelling van de aanvullende capaciteit, welke nu zijn aangegeven voor de periode 2010-2020;
- een onderzoek (door een extern bureau) naar mogelijke (binnenstedelijke) extra locaties bovenop de hierboven genoemde aanvullende locaties in beide regio's.

Voorstel voor uitvoeringsprogramma:

- de werkgroep Wonen maakt voor 1 januari 2003 een herstructureringsprogramma.

Afspraak 8: oplossen bouwlocatieproblematiek tot 2010

Partijen maken één bouwscenario 2005-2010 voor beide regio's met een doorkijk naar 2020, mede op basis van de woonvisie. Verder wordt gebruik gemaakt van de inventarisatie van alle mogelijke bouwlocaties vanaf 2005.—

*(Zie werkgroepdocument Wonen Hoofdstuk 5 en 6
Zie afspraak 13)*

Voorstel voor uitvoeringsprogramma:

de werkgroep Wonen maakt voor 1 januari 2003 een bouwscenario 2005-2010 voor beide regio's met een doorkijk naar 2020.

Afspraak 9: revitalisatie van bestaande en ontwikkeling van nieuwe bedrijfsterrinen

Partijen stellen een gezamenlijk regionaal bedrijventerreinprogramma (kwalitatief en kwantitatief) tot 2010 met een doorkijk tot 2020 vast. Hierbij wordt uitgegaan van:

- a. *Nadruk op revitalisering en efficiënt ruimtegebruik.*
- regionaal revitaliseringsprogramma voor bestaande bedrijventerreinen;

- ambitie om door diverse maatregelen de ruimtecapaciteit op de te revitaliseren bestaande bedrijventerreinen met minimaal 10 % te vergroten en nieuwe bedrijventerreinen duurzaam in te richten.
- b. *Een selectieve economische ontwikkeling (m.n. speerpunten Research & Development en kennisintensieve dienstverlening).*
 - ontwikkelingstrajecten opstellen voor nieuwe knooppunten van de A4 en de A44 met de RijnGouweLijn;
 - ontwikkelingstrajecten van Sciencepark Leeuwenhoek, de uitbreiding daarvan in Rhijnfront en Noordwijk Space Park regionaal op elkaar afstemmen;
 - beleidsmatig vertalen van 'selectief vestigingbeleid' (opstellen 'blijfcriteria');
 - stimuleren speerpuntsectoren, bijvoorbeeld door aansluiting bij het West Holland Foreign Investment Agency.
- c. *Afstemming van de ontwikkeling van bestaande plancapaciteit van bedrijfsterreinen.* Om de herstructurering van bestaande bedrijventerreinen te kunnen uitvoeren is schuifruimte nodig, die bij voorkeur gevonden zou moeten worden in de zone Leiden - Katwijk (zie ook afspraak 13f).
- d. *Samenwerking bij het oplossen van ruimtelijke bedrijfshuisvestingsknelpunten.* Verkennen van de mogelijkheden tot het opzetten van een regionaal bedrijfs(her)-vestigingsbureau i.s.m. de Kamer van Koophandel, met als mogelijk lange termijn perspectief doorgroei naar een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij.
- e: Voor de periode tot 2010 stellen partijen de behoefte aan nieuwe bedrijven-terreinen in beide regio's vast op 170 hectare, de bestaande plancapaciteit op 95 hectare en het tekort op 75 hectare.
- f. Voor de periode van 2010 tot 2020 stellen partijen de behoefte aan nieuwe bedrijven-terreinen in beide regio's vast op 160 hectare, de bestaande plancapaciteit op 100 hectare en het tekort op 60 hectare.

(Zie oplegnotitie werkgroep Werken, paragraaf 5, pagina 3)

Voortgang eerste halfjaar 2002

Ten behoeve van de inbreng in het nieuwe streekplan worden inmiddels onder de verantwoordelijkheid van de werkgroep Werken de volgende activiteiten ondernomen:

- onderzoek naar behoefte aan bedrijfsterreinen en kantoorlocaties;
- opstelling regionaal bedrijventerreinprogramma inclusief de herstructureringsopgave.

Afspraak 10: ontwikkelingsmogelijkheden Toerisme en Recreatie

Partijen gaan het regionaal toeristisch product versterken middels product vernieuwing, regionale promotie en afstemming van initiatieven, in samenwerking met de op te richten regionale VVV "Holland Rijnland". Hierbij gaat het met name om het duurzaam ontwikkelen van toeristisch-recreatieve locaties zoals de binnenstad van Leiden, de Keukenhof, de kustbadplaatsen en de Kagerplassen alsmede het realiseren van recreatieve routes voor alle soorten van verkeer. Daarbij zal gebruik worden gemaakt van de toeristisch-recreatieve potenties die cultuurhistorische en landschappelijke waarden bieden.

(Zie werkgroepdocument Werken, paragraaf 3.3.2, pagina 21 e.v., oplegnotitie werken paragraaf 5, pagina 3 en werkgroepdocument Natuur en Landschap paragraaf 6.1.2, pag. 25. en 6.2.4, pag. 27).

Voorstel voor uitvoeringsprogramma:

Project: Het in beweging zetten van een toeristisch recreatief Raderwerk, waarbij specifiek aandacht wordt besteed aan de mogelijkheden die cultuurhistorie biedt.

Afspraak 11: verkenning van ontwikkelingsmogelijkheden bollencomplex

- a) Partijen willen het open bollenlandschap behouden en waar nodig versterken en de aan het bollencomplex gerelateerde bedrijvigheid en werkgelegenheid consolideren.
- b) Het opstellen van een Integraal ontwikkelingsplan voor het bollencomplex (IOPB) met als doel de 'quality of place' in de Bollenstreek te verbeteren. Hierbij wordt aangesloten bij de ruimtelijk-economische doelstellingen van het Pact van Teylingen.
- c) Uitgangspunt bij het opstellen van het IOPB is onder meer het versterken van de openheid van het bollenlandschap door:
 - het uitplaatsen van gespecialiseerde verspreid liggende glastuinbouw;
 - het vinden van een oplossing voor de problematiek van de handels- en exportbedrijven;
 - het terugbrengen van karakteristieke landschapselementen zoals hagen en heggen.

(Zie Toelichting paragraaf 2.2)

Voorstel voor uitvoeringsprogramma:

Het opstellen, plannen en uitvoeren van het IOPB vindt plaats in het kader van de (evaluatie van het) Pact van Teylingen.

Afspraak 12: behoud, concentratie en verplaatsing gespecialiseerde glastuinbouw

- a) Partijen hechten aan verdere concentratie en benutting van het concentratiegebied in Rijnsburg (Kloosterschuur/Trappenberg) om
 - meer schuifruimte te creëren voor verplaatsing van 'glas' uit andere delen van de regio;
 - het ontwikkelen duurzaam glas binnen een grijze contour, dit mede in relatie tot de agro-gerelateerde bedrijvigheid rond Rijnsburg en de Flora.
- b) Inzake het glastuinbouwgebied rond Valkenburg worden de volgende stappen uitgevoerd:
 - de duurzaamheid ervan wordt beschouwd bij de herziening van het streekplan, waarbij aangesloten wordt bij de duurzaamheidsnormen van het Rijk;
 - bij bebouwing van glaslocaties komt vervangende ruimte binnen de regio's of op het concentratiegebied Schiphol beschikbaar.
- c) Om op de middellange en lange termijn een gezond toekomstperspectief te kunnen bieden aan de glastuinbouwsector in beide regio's, en tegelijk invulling te kunnen geven aan de wens van verdere intensivering van het ruimtegebruik en de verbetering van de kwaliteit van het landelijk gebied in beide regio's, spreken partijen af in 2002 gezamenlijk een studie te laten verrichten naar de glastuinbouw in beide regio's. Daarbij wordt rekening gehouden met het economische belang van de agro-gerelateerde bedrijvigheid rond de Flora. Doel van deze studie is de formulering van een onderbouwde ruimteclaim vanuit beide regio's voor het in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening genoemde concentratiegebied voor glas bij Schiphol.

(Zie Toelichting paragraaf 2.3)

Voorstel voor uitvoeringsprogramma

Project: een studie naar de ontwikkeling van de glastuinbouw met als doel om te komen tot een onderbouwde ruimteclaim vanuit beide regio's voor het in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening genoemde concentratiegebied bij Schiphol.

Afspraak 13: randvoorwaarden voor de ontwikkeling Vliegveld Valkenburg als woon- en werklocatie

- a) Nu het kabinet middels deel 3 van de Vijfde Nota Ruimte Ordening besloten heeft tot bebouwing van het vliegveld, hetgeen door het parlement dient te worden bekrachtigd, hebben partijen besloten, indien het parlement hiertoe besluit, zich gezamenlijk in te zetten voor een duurzame bebouwing van het vliegveld. De bebouwing van de locatie moet passen in een zorgvuldige en duurzame ontwikkeling van de Leidse Regio en de Duin- en Bollenstreek, waarvan de stedelijke ontwikkeling, met accent op meervoudig en intensief ruimtegebruik wordt geconcentreerd in de as Leiden-Katwijk-Noordwijk.
- b) Partijen spreken af om het instrument 'lagenbenadering' toe te passen, eerst bij de ontwikkeling van een visie voor het stedelijk gebied van de as Leiden-Katwijk-Noordwijk en hieropvolgend bij het ontwerp van de bouwlocatie Valkenburg.
- c) Partijen stellen voor de stedelijke ontwikkeling van de as Leiden-Katwijk-Noordwijk de volgende landschappelijke randvoorwaarden vast:
 - het handhaven van een robuuste ecologische verbindingszone van het Groene Hart naar de duinen ten zuiden van de as Leiden-Katwijk. De zuidelijke rand van het Valkenburgse Meer verbonden met het Pan van Persijn vormt de noordgrens van deze ecologische verbindingszone;
 - tussen de bouwlocatie Valkenburg en het duingebied ten zuiden van Katwijk wordt een groene bufferzone aangelegd om te grote recreatiedruk op het kwetsbare duingebied te voorkomen en om schone kwel van duinwater optimaal te kunnen benutten.
- d) Partijen spreken af om bij toepassing van de lagenbenadering bij infrastructuur uit te gaan van de aanleg van de RijnGouweLijn en de verbreding van de N206. Partijen streven er gezamenlijk naar om de aanleg van de RijnGouweLijn en de verbreding van de N206 te realiseren voor het bebouwen van Valkenburg, en houden rekening met de volgende infrastructurele wensen: een optimale inpassing van de RijnGouweLijn en het volledig benutten van de potenties van de haltes van de RijnGouweLijn voor knooppuntontwikkeling.
- e) Partijen hechten grote waarde aan de totstandkoming in 2003 van een gezamenlijk visie op de ontwikkeling van de stedelijke as Leiden-Katwijk-Noordwijk. In deze visie wordt onder meer de samenhang aangegeven tussen:
 - de ontwikkeling van stedelijke groenstructuren en wiggen;
 - de aanleg van de RijnGouweLijn;
 - de verbreding van de N206;
 - de ontwikkeling van duurzame glascomplexen (mede op basis van de studie zoals afgesproken in afspraak 12c);
 - de revitalisatie van bestaande en aanleg van nieuwe bedrijfsterreinen;
 - de herstructureringsopgaven in Leiden en Katwijk en de bebouwing van het vliegveld.
- f) In 2004 wordt een ontwerp gemaakt voor de bebouwing van het vliegveld Valkenburg. Partijen spreken af bij dit ontwerp uit te gaan van het regionale bouwscenario wonen (zie afspraak 8) en het regionale bedrijventerreinen programma (zie afspraak 9), alsmede de hiervan afgeleide programmeringen. Zowel het regionale bouwscenario als het regionale bedrijventerreinen programma worden ontwikkeld onder regie van de regio, de locatie Valkenburg maakt van beiden deel uit.
- g) Partijen zijn zich ervan bewust dat het tekort aan nieuwbouwwoningen voor de periode tot 2010 voorlopig vastgesteld is op 2.750 woningen en het tekort voor de periode 2010-2020 voorlopig op 7.500 woningen, beiden exclusief Valkenburg (zie afspraak 7), dat er een groot tekort is aan bedrijfsterreinen en dat de bouwlocatie Valkenburg substantieel

zal moeten bijdragen aan het opvangen van genoemde tekorten, welke conform het gestelde in afspraak 13f zullen worden betrokken bij het ontwerp van Valkenburg.

- h) Partijen zijn zich er van bewust dat ook bij de bebouwing van het vliegveld uitgegaan wordt uitgegaan wordt van de lagenbenadering en het principe kwaliteit boven kwantiteit.
(Zie Toelichting paragraaf 2.4)

Voorstel voor uitvoeringsprogramma

- Project: in 2003 opstellen en vaststellen van een visie op de ontwikkeling van de stedelijke as Leiden-Katwijk-Noordwijk, waarin de samenhang tussen een aantal regionale, grootschalige ontwikkelingen wordt aangegeven.
- Project: maken van een ontwerp voor de bebouwing van Valkenburg in 2004.

Afspraak 14: ontwikkelingsmogelijkheden Randzone Groene Hart

- a) Aan de randen van het Groene Hart worden de recreatieve en groenblauwe verbindingen tussen het stedelijk en landelijk gebied versterkt, terwijl deze randen – conform het concept landschapsbeleidsplan Leidse Regio – een duurzame groene begrenzing krijgen (de zogenaamde lijsten).
- b) Gezien de kwaliteit van het landschap dient de noordwestelijke grens van het veenweidegebied ten zuiden van de Oude Rijn langs de A4 en de N11 te liggen. Vanuit het zuiden tot de knoop A4-N11/RijnGouwelijn moet de A4 een groene inpassing krijgen, om kwetsbare (groen)gebieden zoveel mogelijk te ontzien.
- c) Partijen hechten aan een groene functie van de Grote Polder en verwerpen de claims op deze polder voor woningbouw of de benoeming hiervan als strategische reserve voor bedrijfsterreinen.
- d) Partijen stemmen in met het ontwikkelen van de knoop van de A4 met N11/ RijnGouweLijn/Oude Rijn waarbij wordt uitgegaan van het creëren van een transferium in combinatie met hoogwaardige werkgelegenheid (kantoren en kennisintensieve diensten). Het accent ligt hierbij op intensief en meervoudig ruimtegebruik en een goede samenhang met de herstructurering van bestaande bedrijfsterreinen in de Oude Rijnzone en met de ontwikkeling van de nieuw aan te leggen bedrijfsterreinen Groenendijk en Oostvlietpolder;
- e) Bij de ontwikkeling van de knoop is het uitgangspunt dat de groene kwaliteiten van polderpark Cronesteijn en de Grote Polder in tact blijven en dat de toegankelijkheid van het veenweidegebied vanuit het stedelijk gebied wordt versterkt, waarbij een eventueel ruimtebeslag in deze groene kwadranten beperkt blijft en een duurzame afgrenzing wordt gecreëerd tussen de knoop en de groene ruimte. Op basis van nader onderzoek en ontwerp zal tussen de partijen overeenstemming moeten worden bereikt over de exacte begrenzing van de knoop.

(Zie Toelichting paragraaf 2.5)

TOELICHTING OP HET PROGRAMMA VAN AFSPRAKEN

1 De samenwerking op hoofdlijnen

1.1 Inleiding

Dit Programma van Afspraken is het resultaat van ruim een jaar bestuurlijke samenwerking tussen de Samenwerkingsorganen voor de Leidse Regio (SLR) en de Duin- en Bollenstreek (SDB) en Provincie Zuid-Holland. Uitgangspunt van de samenwerking was de ambitie om tot oplossingen te komen voor twaalf knelpunten, die thema-gewijs werden verdeeld over vier bestuurlijke werkgroepen:

Wergroep Natuur en Landschap

- de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur en regionale aspecten van omgevingskwaliteit
- de realisatie van duurzaam regionaal beheer van (oppervlakte)water
- de ontwikkelingsmogelijkheden van de randzone van het Groene Hart

Wergroep Verkeer en Vervoer

- de oost-west verbindingen tussen de A4 en A44 bij Leiden, met aandacht voor zowel betere benutting van bestaande routes in Leiden als mogelijkheden van nieuwe infrastructuur
- de verbinding tussen de N206 en de N205 (oost-west verbinding bij Hillegom)
- de inpassing en financiering van de Rijn Gouwe Lijn, met bijzondere aandacht voor het westelijke gedeelte (vanaf transferium langs A44)

Wergroep Werken

- de revitalisatie van bestaande bedrijfsterreinen en de ontwikkeling van nieuwe bedrijfsterreinen
- de verkenning van de ontwikkelingsmogelijkheden van de bollensector
- behoud, concentratie of verplaatsing van de glastuinbouw

Wergroep Wonen

- de verkenning en programmering van woonmilieutransformatie en woonbehoefte
- de randvoorwaarden voor de ontwikkeling van het vliegveld Valkenburg als woon- en werklocatie
- onderzoek naar de mogelijkheden tot verdere afstemming van volkshuisvestingsbeleid

De werkgroepen hebben elk een beleidsdocument voor de eigen sector het licht doen zien. Op basis van deze vier documenten is dit Ontwerp Programma van Afspraken geschreven. Dit Programma is echter geen samenvattende opsomming van de belangrijkste resultaten van de werkgroepen, het kent een meerwaarde doordat de sectorale benadering is verlaten en de verschillende opties met elkaar in verband zijn gebracht. De basis voor die meerwaarde is echter reeds in de werkgroepdocumenten gelegd: alle werkgroepen namen de kwaliteit van de ruimte als uitgangspunt voor de uitwerking van de knelpunten – waarmee het hoofdmotief van dit Ontwerp Programma van Afspraken als vanzelf kwam boven drijven.

De twee regio's zijn in dit project tot elkaar gekomen op inhoudelijke gronden. Al snel was duidelijk dat samenwerking noodzakelijk was om knelpunten op te lossen. Met dit Ontwerp

Programma van Afspraken is de basis gelegd voor een sterke inbreng van de beide regio's in de afronding van de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening en in de streekplanherziening die begin 2002 gepland is. De Leidse Regio en de Duin- en Bollenstreek versterken met dit Programma hun positie in de provincie, in de Randstad, en in de samenwerking met aangrenzende regio's.

1.2 Bestuurlijk proces

Er is in dit project sprake van een ongebruikelijke situatie omdat bovenregionaal en door drie partijen wordt samengewerkt. Daarom zijn voor dit traject procedures vastgesteld die afwijken van de gebruikelijke procedures in de beide regio's:

- er werd een stuurgroep voor het traject ingesteld; de stuurgroep kreeg de opdracht een startnotitie op te stellen, en vervolgens het project aan te sturen;
- de startnotitie is begin 2001 vastgesteld door Provinciale Staten en de gemeenteraden van de zestien deelnemende gemeenten;
- er zijn vervolgens bestuurlijke werkgroepen ingesteld voor de thema's Wonen, Werken, Verkeer & Vervoer en Natuur & Landschap. Elke werkgroep bestond uit twee bestuurders vanuit het SLR, twee vanuit het SDB en één vanuit Gedeputeerde Staten. Deze werkgroepen waren verantwoordelijk voor voortgang en inhoud van de deelprogramma's;
- bij de totstandkoming van de deelprogramma's zijn belanghebbende maatschappelijke organisaties betrokken, en zijn gemeenteraadsleden en leden van Provinciale Staten geconsulteerd;
- in de tweede helft van het traject (tweede helft 2001) heeft de stuurgroep in samenspraak met de vier voorzitters van de werkgroepen het Ontwerp Programma van Afspraken opgesteld.

De procedure die is gehanteerd heeft de status van bestuurlijke afspraken. Er is geen sprake van overdracht van taken en bevoegdheden. Er is niet getreden in de taken en bevoegdheden van gemeenten, regionale organen en de provincie. Hiermee is aan de afspraken uit de Startnotitie voldaan. Dit Ontwerp Programma van Afspraken is eind december 2001 volgens planning aangeboden aan Provinciale Staten en aan de gemeenteraden van de zestien deelnemende gemeenten voor commentaar. Definitieve goedkeuring van het eindresultaat is aan hen.

1.3 Om de kwaliteit van de ruimte

De Leidse Regio en de Duin- en Bollenstreek zijn samen een aantrekkelijke regio, onder meer door de aanwezige variatie in het landschap, de kwaliteiten van landschap en natuur en de aanwezigheid van de grote stad Leiden. Er is sprake van een hoge "quality of place" en daarmee een grote aantrekkingskracht. Daar ligt ook een gevaar: al te grote ingrepen zoals woningbouw, aanleg van bedrijfsterreinen en van infrastructuur kunnen het landschap en de aantrekkelijkheid van de regio negatief beïnvloeden. Ongebreidelde groei bedreigt de kwaliteit van het gebied. Om die reden kiezen de beide regio's in principe voor een behoedzame, evenwichtige en duurzame ontwikkeling op alle gebieden:

- behoud en versterking van de huidige kwaliteiten van landschap, natuur en water: versterking van de "quality of place";
- bij ontwikkeling van de infrastructuur kiezen voor versterking van openbaar vervoer (RijnGouweLijn) en voor verbetering van infrastructuur voor de auto door optimale

- benutting van het bestaande mobiliteitsprofiel en door een optimale inpassing van nieuwe (of vernieuwde) wegen;
- een selectieve economische ontwikkeling met als gezamenlijke speerpunten de sectoren Research & Development, Recreatie en Toerisme (inclusief congrestoerisme) en Kennisintensieve Dienstverlening met behoud van de huidige omvang van de agrarische sector. De gezamenlijke regio wil economisch van betekenis blijven, d.w.z. groei en ontwikkeling moeten mogelijk zijn, ook van bestaande bedrijven die niet onder de speerpunten vallen;
 - ontwikkeling van woningenbestand van hoge kwaliteit op basis van migratiesaldo = 0. Dit betekent dat de eigen behoefte de groei van het aantal woningen bepaalt (geen netto in- of uitstroom), en dat een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat behouden blijft.

Vanuit de kwaliteitsgedachte kiezen de beide regio's bij verdere ruimtelijke ontwikkeling van het gebied voor het hanteren van de lagenbenadering: daarin worden randvoorwaarden vanuit landschap, natuur, water en cultuurhistorie bepalend voor ontwikkeling van respectievelijk infrastructuur, woningbouw en ruimte voor bedrijven.

De ruimte is schaars, verdere ontwikkeling vereist keuzes. Er moet sprake blijven van hoge kwaliteit in de inrichting van de ruimte, zowel in stad en dorp als in het landelijk gebied. Wat betreft het ruimtebeslag houdt dit een koerswijziging in: van "groei" naar "beheerste groei en herstructurering". Dit houdt voor de toekomst in dat open houden van het landelijk gebied moet worden afgewogen tegen het bebouwen ervan:

- Met uitzondering van de glastuinbouw is de open ruimte een agrarisch belang (onder meer behoud leidende positie van de Bollenstreek). Daarnaast zijn recreatie en toerisme en het woon- en vestigingsklimaat gebaat bij een open, aantrekkelijk landschap.
- Voor een drukke en economisch sterke regio als deze is het belangrijk mensen te kunnen huisvesten en bedrijven aan te trekken en te behouden. Dat is een zaak van aantallen en hectares, maar ook van kwaliteit: woningen voor ouderen en jongeren, duurdere woningen, bedrijventerreinen met kwaliteit.

Vooraf nieuwe woongebieden geven een groot ruimtebeslag – de kunst is om dat te laten samengaan met groene functies zodat de omgeving aantrekkelijk blijft, en andere functies zich kunnen blijven ontwikkelen. Om hieruit te komen is het noodzakelijk om werkbare formules te ontwikkelen voor:

- duurzame verstedelijking (economische ontwikkeling, recreatie en toerisme, wonen, bedrijfsterreinen) waarvoor het zwaartepunt in de stedelijke as Noordwijk – Katwijk - Leiden ligt (maar ook geldig voor overige kernen). Met name binnen bebouwde kommen behoort intensief en meervoudig gebruik van de ruimte een uitgangspunt te zijn;
- duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied (denk aan de open ruimte in de Bollenstreek, de randzone van het Groene Hart): m.n. het op gebiedsniveau combineren van agrarische activiteiten en recreatie & toerisme.

1.4 Om de kwaliteit van de samenwerking

Regio's staan niet op zichzelf, ook de Leidse Regio en de Duin- en Bollenstreek niet. De schaal van de meeste economische activiteiten gaat die van de regio ver te boven. De nabijheid van Schiphol en van "mainport Rotterdam" verbonden door de langs Leiden lopende A4 en het spoor, en de relatieve nabijheid van de drie grote steden zijn belangrijke factoren voor de economische ontwikkeling in het gebied. De dagelijkse pendel vanuit de regio en ernaartoe heeft een grote omvang, wat een bepalende factor is in het

huisvestingsbeleid voor de regio. Ook voor de aanpak van waterbeheer en beheer van natuur en landschap geldt dat ze pas zin krijgen in een groter, vaak nationaal verband.

Er zijn dan ook allerlei grotere verbanden waarin Leidse Regio en Duin- en Bollenstreek of één of meer van de deelnemende gemeenten meespelen. Zo is de gemeente Leiden lid van de Vereniging Deltametropool, en doet de Leidse Regio mee in het bestuurlijk Platform Zuidvleugel. De zone langs de Oude Rijn van Alphen tot Katwijk wordt vaak als een geheel beschouwd, onder meer in het kader van Regionaal Economisch Overleg (REO). Het oosten van de Leidse Regio behoort tot het Groene Hart en valt onder het restrictieve beleid voor het Groene Hart. Tot slot zijn er de aangrenzende regio's waarmee geregeld overleg plaatsvindt: Haaglanden in het zuiden, Amsterdam/Haarlem in het noorden en Platform Groene Hart en gemeente Haarlemmermeer in het oosten.

Welke rol kunnen de bestuurlijk samenwerkende Leidse Regio en Duin- en Bollenstreek nu spelen in overleg met aangrenzende regio's en in die grotere verbanden? In de eerste plaats is het nodig om een sterk eigen geluid te ontwikkelen. Daarvan is dit Ontwerp Programma van Afspraken een eerste proeve. Verdere inhoudelijke ontwikkeling van de gezamenlijke agenda, en verdere verhoging van kwaliteit in voorbereiding en uitvoering van gezamenlijke beleid zijn noodzakelijke voorwaarden voor een sterk optreden in de gezamenlijke regio en naar buiten toe. Zo begint samenwerking bij de inhoud – waardoor het nut van de samenwerking bovenaan op de agenda blijft.

In de tweede plaats is de samenwerking gebaat bij een sterk optreden van de gemeente Leiden als centrumgemeente en “grote stad” van de gezamenlijke regio. Er moet een samenspel komen tussen Leiden en de gemeenten in het omliggende gebied. De basis voor dat samenspel dient te liggen in respect, begrip voor elkaars problemen en gerichtheid op het samen oplossen van problemen. Binnen de regio zal gewerkt moeten worden aan het wegnemen van wantrouwen jegens “die grote stad die vast en zeker uit is op expansie”. Naar buiten toe zal de gemeente Leiden zich in haar deelname aan grotere verbanden rekenschap moeten geven van de speciale verantwoordelijkheid die ze heeft tegenover de gemeenten in de gezamenlijke regio.

Daarvoor is, tot slot, partnerschap nodig, waarbij alle betrokkenen mede op basis van regionaal denken in grotere verbanden gaan opereren. Het is voor de toekomst van de regio absoluut noodzakelijk om over de grenzen van de eigen gemeente en de eigen regio heen te kijken. Zo kan een sterke basis ontstaan voor verdere samenwerking en het verder ontwikkelen van een sterk regiobeleid.

1.5 Verdere samenwerking tussen provincie en beide regio's

De afgelopen periode is vooral ingezet op inhoud en proces: wat gaan we aanpakken en hoe houden we iedereen geïnformeerd en betrokken. Er is op basis van een aantal intenties samengewerkt – de samenwerkende gemeenten en de provincie wilden:

- transparant te werk gaan;
- maatschappelijke organisaties betrekken bij de ontwikkelingen;
- draagvlak ontwikkelen bij bestuurders, raads- en statenleden en ambtenaren;
- inhoudelijk verder komen.

Met deze elementen is het afgelopen jaar het proces vormgegeven, wat geleid heeft tot het voorliggende Ontwerp Programma van Afspraken. Dit programma bevat geen integrale visie en het is ook geen integraal plan; het is een onderling samenhangende set van afspraken.

Voor de korte termijn (2002) dient het volgende te gebeuren:

1. Het Ontwerp Programma van Afspraken wordt definitief gemaakt met een finale afhandeling in gemeenteraden en Provinciale Staten voor de zomer van 2002.
2. Het programma vormt de basis voor de gezamenlijke inbreng in het streekplan, af te ronden voor 1 juli 2002; deze procedure loopt door met als volgend formeel ijkpunt de behandeling in Provinciale Staten begin 2003.
3. De werkgroepen hebben aangegeven dat aanvullende werkzaamheden als vervolg op onderhavig document noodzakelijk zijn ter voorbereiding van het streekplan. Dit zal plaats vinden in de eerste helft van 2002 op het moment dat dit document voor ligt aan de raden, staten en maatschappelijke organisaties.
4. Op basis van het Programma van Afspraken dient in 2002 een meerjarig uitvoeringsprogramma tot stand te komen. Dit zal worden voorgelegd aan de raden en staten.
5. De stuurgroep evalueert het samenwerkingstraject en zal hierover, zoals afgesproken in het startdocument in 2002 afzonderlijk rapporteren (met een doorkijk naar de bestuurlijke toekomst van de beide regio's). Op basis van deze evaluatie en op basis van het uitvoeringsprogramma worden voorstellen gedaan voor verdere samenwerking, zowel inhoudelijk als qua uitvoering en qua samenwerkingsvorm.

Voor het afhandelen van deze vijf zaken wordt de huidige organisatievorm met Stuurgroep, Werkgroepen en ambtelijke ondersteuning in principe in stand gehouden tot de zomer van 2002. Voor deze vervolgfase zullen indien nodig de bestaande communicatie-instrumenten (nieuwsbrief, website en werkbijeenkomsten) worden ingezet.

Voor de samenwerking op middellange termijn moet worden toegewerkt naar een organisatievorm die toegesneden is op de aanpak van de onderliggende problematiek, maar die ook een relatie heeft met de bestuurlijke samenwerking binnen de streek en voldoet aan de eisen van transparantie en democratische legitimatie. Een goede samenwerkingsrelatie met de provincie is daarbij noodzakelijk. Het gaat hier bij uitstek om activiteiten die het niveau van het lokale bestuur overstijgen en waar gemeentelijke en provinciale bevoegdheden elkaar raken.

Naast een op de problematiek toegesneden regionale bestuurlijke en ambtelijke organisatie zal de uitvoering van het Programma van Afspraken ook om een substantiële financiële en ambtelijke inzet vragen van de deelnemende gemeenten en de provincie. De stuurgroep zal deze in het uitvoeringsprogramma zo concreet mogelijk moeten ramen zodat partijen over voldoende informatie beschikken om hier besluiten over te nemen.

In de totstandkoming van het Ontwerp Programma van Afspraken hebben provincie en twee regio's projectsgewijs samengewerkt. Daarbij had de provincie een dubbelrol:

- enerzijds was de provincie begeleider van de samenwerking tussen de twee regio's (i.c. de zestien betrokken gemeenten);
- anderzijds zou de provincie wat betreft de twaalf knelpunten de eigen verantwoordelijkheid zou nemen als de samenwerking niet zou slagen.

Als de samenwerking tussen de twee regio's verder van de grond komt moet opnieuw gesproken worden over de positie van de provincie.

2. Toelichting op de afspraken

2.1 Inleiding

Dit samenwerkingstraject is begonnen met sectorale benaderingen door de vier werkgroepen: Natuur & Landschap, Verkeer & Vervoer, Werken en Wonen. Dat heeft geleid tot een aantal afspraken (1 t/m 10) die in principe sectoraal zijn, al geven ze stuk voor stuk blijk van een goed besef van de plaats van de sector in het geheel. Daarnaast zijn er echter vier onderwerpen die een bredere aanpak vergden namelijk:

- de verkenning van de ontwikkelingsmogelijkheden van de bollensector;
- behoud, concentratie en verplaatsing van de gespecialiseerde glastuinbouw;
- randvoorwaarden voor de ontwikkeling van Vliegveld Valkenburg als woon- en werklocatie;
- de ontwikkelingsmogelijkheden van de Randzone Groene Hart.

Deze onderwerpen zijn terug te vinden in de afspraken 11 t/m 14. Met de inbreng van de werkgroepen als startpunt heeft de stuurgroep in samenspraak met de voorzitters van de werkgroepen voor deze punten een afweging gemaakt, onder meer op basis van de “visie op hoofdlijnen” (zie 1.3) en geïnspireerd door de lagenbenadering.

2.2 Verkenning van de ontwikkelingsmogelijkheden van het bollencomplex (afpraak 11)

2.2.1 Teksten uit werkgroepdocumenten

Natuur en landschap, pag 20, Ad 3. Open landschap centraal bollencomplex

Om het open landschap van het centrale bollencomplex te versterken moet worden gewerkt aan het uitplaatsen van de gespecialiseerde verspreid liggende glastuinbouw en het terugbrengen van karakteristieke landschapselementen zoals hagen en heggen. Ten behoeve van de gewenste openheid van het landschap moet ook een afdoende oplossing gevonden worden voor de nu nog verspreid liggende handels- en exportbedrijven.

[Volgt een uitspraak over locaties – voor hervestiging van gespecialiseerd glas zie afspraak 14].

Werken, samenvatting, pag 1

Ook de economische activiteiten in het bollencluster en de glastuinbouw (beide inclusief gelieerde handel en logistiek) zijn belangrijk voor de gezamenlijke regio. (..) Het is van groot belang dat consolidatie van deze activiteiten in de regio plaats vindt. Naast de zelfstandige waarde van de betrokken werkgelegenheid en bedrijvigheid, spelen de bollen in het noordelijk deel van de Duin- en Bollenstreek ook een belangrijke rol bij het toeristisch-recreatief product, en is de glastuinbouw in het zuidelijk deel sterk verweven met het Flora complex.

Werken, pag 26, 4^e alinea

Voor de belangrijke clusters in de regio, zoals bestaan rondom de bollensector en de glastuinbouw, is het van groot belang dat voldoende bedrijfsruimte beschikbaar is voor alle bijbehorende activiteiten, inclusief sterk verbonden activiteiten zoals groothandel en logistiek. Dit draagt bij aan het in stand houden van een goede mix aan bedrijvigheid en daarmee ook werkgelegenheid (zowel hoog- als laagwaardig).

Dit leidt tot de voorgestelde afspraak 4e op pagina 29: behoud en waar nodig uitbreiding van bedrijfsruimte voor belangrijke clusters bollen en glastuinbouw (incl. gelieerde handel en logistiek).

Werken, oplegnotitie, pagina 3, voorgestelde afspraak 2: Verkennen van ontwikkelingsmogelijkheden bollensector

Het opstellen van een Integraal ontwikkelingsplan voor de bollensector (IOPB) met als doel de 'quality of place' in de Bollenstreek te verbeteren. Hierbij wordt aangesloten bij de ruimtelijk-economische doelstelling van het Pact van Teylingen, te weten behoud van het bollenareaal, teneinde het bollencomplex in totaliteit in stand te kunnen houden in de regio.

2.2.2 Aandachtspunten uit de inspraak

- Het geld om het verspreid aanwezige glas daadwerkelijk te concentreren is er niet.
- Bollensector hoort vanouds in het landschap.

2.2.3 Analyse en conclusie

De belangrijkste vraag is of alle partijen het versterken van de openheid van het bollenlandschap en het consolideren van de aan het bollencomplex gerelateerde bedrijvigheid en werkgelegenheid onderschrijven. Deze vraag is volmondig met ja beantwoord. Deze constatering leidt tot afspraak 11a.

In 11 b staat de door de werkgroep werken geformuleerde afspraak, waarbij de tekst is aangepast aan die van afspraak 11a. De door de werkgroep werken geformuleerde afspraak sluit aan bij het Pact van Teylingen.

De belangrijkste notie van de teksten uit het positiedocument Natuur en Landschap is: het versterken van de openheid van het bollenlandschap door

- het uitplaatsen van gespecialiseerde verspreid liggende glastuinbouw
- het vinden van een oplossing voor de nu nog verspreid liggende handels- en exportbedrijven
- het terugbrengen van karakteristieke landschapselementen zoals hagen en heggen.

Deze notie is verwoord in afspraak 11c.

Van groot belang zijn tevens de uitspraken uit deel 3 van de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening inzake intensieve tuinbouw. Voor de bollenteelt zijn met name de volgende noties van belang:

- er komt in ieder geval voor 2020 geen Bollenstad;
- voor de bollenteelt wordt gestreefd naar extensiever grondgebruik op gebiedsniveau, zowel in bestaande als nieuw bollenteeltgebieden;
- uitbreiding van regionale vestigingslocaties is mogelijk met als doel sanering van verspreid glas. Voor dit laatste is ook een ruimte voor ruimteregeling ingesteld, uit te werken door de provincie.

Geconcludeerd wordt dat de uitspraken uit de VIJNO en die uit de werkgroepen goed op elkaar aansluiten.

2.3 Behoud, concentratie en verplaatsing gespecialiseerde glastuinbouw (afspraken 12)

2.3.1 Teksten uit werkgroepdocumenten

Natuur en landschap, pag 20, Ad 3. Open landschap centraal bollencomplex (kernkwaliteiten: landschap en cultuurhistorie)

Als hervestiginglocaties voor het uitplaatsen van glas is in het Pact van Teylingen (bestaand beleid) het complex Valkenburg/Rijnsburg beschikbaar gesteld, zonder dat er sprake mag zijn van een toename van glasareaal. Over dit onderdeel verschilt de werkgroep van mening. Een deel is van mening dat glastuinbouw ook een belangrijke economische factor in het gebied is, waardoor een hervestiginglocatie binnen de Duin- en Bollenstreek moet liggen. Een ander deel van deze werkgroep beschouwt een dergelijke claim op de genoemde locaties ongewenst en wil, om kwaliteitsverlies van natuur en landschap te voorkomen, afzien van deze optie.

Werken, pag 26, 4^e alinea

Voor de belangrijke clusters in de regio, zoals bestaan rondom de bollensector en de glastuinbouw, is het van groot belang dat voldoende bedrijfsruimte beschikbaar is voor alle bijbehorende activiteiten, inclusief sterk verbonden activiteiten zoals groothandel en logistiek. Dit draagt bij aan het in stand houden van een goede mix aan bedrijvigheid en daarmee ook werkgelegenheid (zowel hoog- als laagwaardig).

Dit leidt tot de voorgestelde afspraak 4e op pagina 29: behoud en waar nodig uitbreiding van bedrijfsruimte voor belangrijke clusters bollen en glastuinbouw (incl. gelieerde handel en logistiek).

Werken, oplegnotitie, pag 3, voorgestelde afspraak 3: Behoud, concentratie en verplaatsing gespecialiseerde glastuinbouw.

Meer nadruk op de verdere concentratie en benutting van het concentratiegebied in Rijnsburg (Kloosterschuur/Trappenberg) om meer schuifruimte te creëren voor verplaatsing van 'glas' uit andere delen van de regio en het ontwikkelen duurzaam glas binnen een grijze contour. Dit mede in relatie tot de agrogeralateerde bedrijvigheid rondom Rijnsburg en de Flora.

Werken, oplegnotitie, vraag: hoe moet worden omgegaan met het spanningsveld tussen enerzijds het handhaven van de glastuinbouw bij Rijnsburg en Valkenburg en anderzijds met het ontwikkelen van de as Noordwijk – Katwijk – Leiden?

Er hoeft in principe geen spanningsveld te zijn, wanneer van het begin duidelijk is wat er met de glastuinbouw moet gebeuren. Daarbij moet wel onderscheid gemaakt worden tussen enerzijds het gebied rond Rijnsburg en anderzijds het gebied rond Valkenburg.

Het behoud van de glastuinbouw rond Rijnsburg is noodzakelijk om gespecialiseerd glas uit het noordelijk deel van de Duin- en Bollenstreek en Valkenburg te kunnen herplaatsen en vanwege economische betekenis voor de regio (handel, werkgelegenheid).

Voor Valkenburg ligt dit iets anders, met name voor dat deel van het glastuinbouwareaal, dat in de oksel van de A44 en de N206 ligt. Hierover moeten afspraken gemaakt worden.

Werkgroep wonen, pag 7 conclusies

- 1) De werkgroep wonen vindt dat, gelet op de behoeftcijfers, de bouwlocatie Vliegkamp Valkenburg nodig is. Vanzelfsprekend is voor de realisatie van deze bouwlocatie wel een besluit van de Tweede Kamer noodzakelijk.

- 2) Gelet op de berekende behoefte wordt uitgegaan van een aantal van 8 à 9.000 woningen.
- 3) De definitieve aantallen en differentiatie worden vastgesteld als meer duidelijkheid is over de reële mogelijkheden van aanvullende locaties.
- 4) De door de werkgroep Natuur en Landschap gestelde voorwaarden zijn van toepassing.
- 5) Bij voorstellen voor bebouwing van glaslocaties is voorwaarde, dat vervangende locaties beschikbaar komen. Deze voorwaarde geldt ook voor het aangrenzende Duyfrak.

2.3.2 Aandachtspunten uit de inspraak

- Het lijkt erop dat verschillende werkgroepen verschillend belang hechten aan de gespecialiseerde glastuinbouw in de regio. De werkgroep Werken staat achter deze sector, terwijl Wonen en Natuur en Landschap er minder belang aan lijken te hechten.
- Glastuinbouw is een belangrijke sector en hoort in dit gebied thuis.

2.3.3 Analyse en conclusie

De beleidsmatige vragen bij de door de werkgroepen aangeleverde teksten zijn de volgende:

- in het positiedocument Natuur en Landschap wordt de principiële vraag gesteld of, om kwaliteitsverlies van natuur en landschap te voorkomen, in de Bollenstreek uit te plaatsen glas binnen de regio's herplaatst moet worden (pag 20, Ad 3). Hierbij wordt opgemerkt dat in het Pact van Teylingen uitgegaan wordt van herplaatsing binnen de regio;
- in het positiedocument Wonen wordt de voorwaarde gesteld dat bij bebouwing van glaslocaties vervangende locaties beschikbaar komen, dit geldt ook voor Duyfrak (pagina 7, conclusies); hierbij wordt geen uitspraak gedaan over herplaatsing binnen of buiten de beide regio's;
- in de oplegnotitie Werken wordt ingegaan op het spanningsveld tussen enerzijds het handhaven van het glas bij Rijnsburg en Valkenburg en anderzijds het ontwikkelen van de as Leiden-Katwijk-Noordwijk (pagina 6). Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen het gebied rond Rijnsburg (behoud en verdere concentratie glastuinbouw, zie hierop volgende afspraak uit de oplegnotitie) en het gebied rond Valkenburg, waarover afspraken gemaakt moeten worden;
- in het positiedocument Werken wordt de volgende afspraak voorgesteld (oplegnotitie, afspraak 3, pagina 3): met nadruk op de verdere concentratie en benutting van het concentratiegebied in Rijnsburg (Kloosterschuur/Trappenberg) om meer schuifruimte te creëren voor verplaatsing van 'glas' uit andere delen van de regio en het ontwikkelen duurzaam glas binnen een grijze contour, dit mede in relatie tot de agro-gerelateerde bedrijvigheid rondom Rijnsburg en de Flora.

Het is de vraag of het te herplaatsen glas binnen of buiten de regio moet plaats vinden. Het draagvlak voor verdere concentratie en benutting van het concentratiegebied Kloosterschuur/Trappenberg is groot. Deze constatering leidt tot afspraak 12a.

Het eerste deel van afspraak 12b sluit aan bij de herziening van het streekplan. Hierbij wordt opgemerkt dat hierbij in het streekplan uitgegaan wordt van een 'saldo-nul benadering' van glas in Zuid-Holland (glas heeft dus duidelijk 'bestaansrecht' in Zuid-Holland) en van sanering van verspreid glas op termijn (ook van belang voor bollenstreek). Thans wordt

onderzoek uitgevoerd om in het streekplan tot een goede oordeelsvorming over duurzaam en wijkend glas in de Leidse regio en Duin- en Bollenstreek te kunnen komen.

De volgende vraag is hoe om te gaan met het gebied rond Valkenburg. De werkgroep Werken vindt dat hier afspraken over gemaakt moeten worden. De vraag is niet of bij bebouwing van glas vervangende locaties beschikbaar gesteld moeten worden, maar of dat binnen of buiten de regio moet zijn. Buiten de regio is alleen de projectlocatie glas 'Vrijwaringszone Schiphol' uit deel 3 van de VIJNO te relateren aan het glascomplex Rijnsburg. Dit feit is verwoord in het tweede deel van afspraak 12b. Afspraak 12c dient als aanvulling op bovengenoemd onderzoek beschouwd te worden.

Van groot belang zijn tevens de uitspraken uit deel 3 van de Vijfde Nota Ruitmtelijke Ordening inzake intensieve tuinbouw. Voor de regio's zijn met name de volgende noties van belang:

- uitbreiding van regionale vestigingslocaties is mogelijk met als doel sanering van verspreid glas. Voor dit laatste is ook een ruimte voor ruimteregeling ingesteld, uit te werken door de provincie;
- nieuwe projectlocaties glastuinbouw liggen buiten de randstad, met uitzondering van de vrijwaringszone van Schiphol.

Geconcludeerd wordt dat de uitspraken uit de VIJNO en die van de werkgroepen op hoofdlijnen goed op elkaar aansluiten.

2.4 Randvoorwaarden voor de ontwikkeling van Vliegveld Valkenburg als woon- en werklocatie (afspraak 13)

2.4.1 Teksten uit werkgroepdocumenten

Natuur en landschap, pag 22, Ad 11. Landschappelijke randvoorwaarden verstedelijking Valkenburg

Het versterken van een open landschappelijke zone, die voldoende breed is om tegelijkertijd te dienen als ecologische verbindingzone van het Groene Hart naar de duinen ten zuiden van Leiden is nodig. Hiermee wordt de landschappelijke identiteit en diversiteit behouden en worden voldoende recreatieve mogelijkheden gecreëerd voor de stadsbewoner

Als het Rijk besluit tot aanwijzing van vliegveld Valkenburg tot woningbouwlocatie zoals voorgesteld in de Vijno, dan moeten bijgaande voorwaarden gerespecteerd worden. Het handhaven van een robuuste brede ecologische verbinding is noodzakelijk. Nieuwe bebouwing moet daarom aan de noordzijde aansluiten op de bestaande. De zuidelijke rand van het Valkenburgse meer verbonden met de Pan van Persijn vormt de uiterste zuidgrens van de verstedelijking op het Marinevliegkamp Valkenburg. Dit vanwege de corridor richting kust en groene wigen naar de Oude Rijn.

De ontwikkeling, financiering en uitvoering van rood, groen en blauw moet in onderlinge samenhang geschieden. Om het huidige open landschap te ontzien is een uiterst noordoostelijke locatie vereist en wordt compacte bouw voorgestaan. Een en ander is sterk afhankelijk van mogelijke opstappunten van de RijnGouweLijn. Tussen de bouwlocatie en het duingebied zal een groene bufferzone een al te grote recreatiedruk op het kwetsbare duingebied moeten voorkomen.

Werkgroep Verkeer & Vervoer, afspraak 4

- a) Partijen zijn van mening dat de gehele oost-west verbinding over de N206 tussen de A4 en Katwijk ter hoogte van Leiden verbetering behoeft.
- b) Partijen zullen zich inzetten om op korte termijn door middel van benuttingsmaatregelen de huidige capaciteit van de bestaande wegen op het traject A4-Katwijk optimaal te benutten en door middel van flankerend beleid de verkeersdruk te beperken.

Werkgroep Verkeer en Vervoer, pag 15, bedreigingen voor en door de RijnGouweLijn

Het mogelijk niet doorgaan van de bouw op Valkenburg heeft negatieve consequenties voor de kostendekkingsgraad van de RGL. Exploitatief zal de RGL er dan namelijk op achteruit gaan. Echter, uit de verkenning van de RGL blijkt dat een goede exploitatie ook mogelijk is zonder bouw op Valkenburg.

Werkgroep Verkeer & Vervoer pag 15, belangrijke dilemma's RGL

Voor de exploitatie van de RGL is het het beste als Valkenburg zo groot mogelijk wordt. Aanleg van de RGL betekent snijden in overig OV.

Werkgroep Verkeer en Vervoer, pag 21, thema's wonen en werken

In het algemeen moet de planning van nieuwe woonlocaties nadrukkelijker worden afgestemd met de aanwezige en eventueel reeds geplande infrastructuur. Een goede afstemming kan een duidelijk (auto-)mobiliteitsbeperkend effect hebben. (..) De ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen moet nadrukkelijk plaats vinden in samenhang met infrastructurele ontwikkelingen (..). De RGL kan profiteren van de komst van bedrijven en de bedrijven kunnen profiteren van de komst van de RGL. Alle haltes van de RGL bieden in principe potenties voor knooppuntontwikkeling. Het is zaak om van deze potenties gebruik te maken.

Werken, pag 24, ontwikkelen bedrijfsruimte: kantoren op knooppunten

Door de voorziene realisatie van de Rijn-Gouwe lijn kan op haar knooppunten met de A44 en de N206 gericht kantoorruimte worden ontwikkeld. Zo ontstaat een "kennisstrook" die loopt

van Leiden – Oegstgeest – Katwijk – Noordwijk. Gezien het karakter van de kantorenmarkt in de regio gaat het hier niet om zeer grootschalige kantooruimte (..), maar vooral om kleinere tot middelgrote eenheden (..), voor zowel commerciële als publieke dienstverlening. *Dit leidt tot de voorgestelde afspraken (pagina 25, 3a en 3b): kantorenontwikkeling op knooppuntlocaties van Rijn-Gouwe lijn met A44, A4 en N206 en bevorderen 'kennisstrook' voor Leiden-Katwijk.*

Werken, pag 28, laatste alinea

[Er] kan samengewerkt worden aan het ontwikkelen van een gezamenlijke, centraal gelegen en goed ontsloten strategische reserve [aan bedrijventerreinen] (..); het zuidelijke, meest verstedelijkte deel van de Duin- en Bollenstreek (waaronder Valkenburg) lijkt hier goed geschikt. *Dit leidt tot de op pagina 29 voorgestelde afspraak (4f): benutting bestaand c.q. ontwikkelen strategische reserve in zuidelijk deel Duin- en Bollenstreek voor gezamenlijke regio (met toepassing 'blijfcriteria).*

Werken, oplegnotitie, vraag: hoe moet worden omgegaan met het spanningsveld tussen enerzijds het handhaven van de glastuinbouw bij Rijnsburg en Valkenburg en anderzijds met het ontwikkelen van de as Noordwijk – Katwijk – Leiden?

Er hoeft in principe geen sprake van een spanningsveld te zijn, wanneer vanaf het begin duidelijk is wat er met de glastuinbouw moet gebeuren. Daarbij moet wel onderscheid gemaakte worden tussen enerzijds het gebied rond Rijnsburg en anderzijds het gebied rond Valkenburg.

Het behoud van de glastuinbouw rond Rijnsburg is noodzakelijk om gespecialiseerd glas uit het noordelijk deel van de Duin- en Bollenstreek en Valkenburg te kunnen herplaatsen en vanwege de economische betekenis voor de regio (handel, werkgelegenheid).

Voor Valkenburg ligt dit iets anders, met name voor dat deel van het glastuinbouwareaal, dat in de oksel van de A44 en de N206 ligt. Hierover moeten afspraken worden gemaakt.

Werkgroep wonen, pag 7 conclusies

- 1) De werkgroep wonen vindt dat, gelet op de behoeftecijfers, de bouwlocatie Vliegkamp Valkenburg nodig is. Vanzelfsprekend is voor de realisatie van deze bouwlocatie wel een besluit van de Tweede Kamer noodzakelijk.
- 2) Gelet op de berekende behoefte wordt uitgegaan van een aantal van 8 à 9.000 woningen.
- 3) De definitieve aantallen en differentiatie worden vastgesteld als meer duidelijkheid is over de reële mogelijkheden van aanvullende locaties.
- 4) De door de werkgroep Natuur en Landschap gestelde voorwaarden zijn van toepassing.
- 5) Bij voorstellen voor bebouwing van glaslocaties is voorwaarde, dat vervangende locaties beschikbaar komen. Deze voorwaarde geldt ook voor het aangrenzende Duyfrak.

2.4.2 Aandachtspunten uit de inspraak

Er zijn vragen gesteld over

- migratiesaldo nul;
- de beschikbare 4.000 woningen in Haaglanden – als die er zijn dan hoeft je niet zoveel te bouwen op Valkenburg;
- de randvoorwaarden voor bebouwing van Valkenburg vanuit de werkgroep Natuur & Landschap – die passen veel beter bij het ene Valkenburg-plan dan bij het andere. Toeval?

- de gevolgen van de keuzes van Wonen en Natuur & Landschap voor de glastuinbouw in Valkenburg;
- 8 à 9.000 woningen op Valkenburg als uitkomst van het proces in de werkgroep Wonen, terwijl het voorop staat in de presentatie. Gevoelen: Valkenburg wordt ontwikkeld, ook als er allerlei andere locaties nog niet benut zijn.

2.4.3 Analyse en conclusie

Bij de recente discussies over bebouwing van marinevliegveld Valkenburg staan de volgende twee vragen centraal:

1. is voor de ontwikkeling van de regio tot 2020, uitgaande van migratiesaldo = 0, bebouwing van het vliegveld echt noodzakelijk?
2. zo ja, wat zijn de randvoorwaarden?

Bij de eerste vraag staat het tekort van de regio's aan nieuwe woningen en bedrijventerreinen tot 2020 centraal (exclusief de capaciteit van locatie Valkenburg). De werkgroep Wonen heeft dit tekort voorlopig vastgesteld op ruim 10.000 woningen. Aanvullend onderzoek naar de haalbaarheid van de bekende aanvullende locaties en naar nieuwe aanvullende locaties wordt uitgevoerd om dit tekort nauwkeuriger vast te stellen. De algemene indruk is dat het nu berekende tekort aan woningen eerder zal toenemen dan zal afnemen. Het tekort aan bedrijfsterrinen is nog niet vastgesteld. Wel zijn er claims, onder meer ten aanzien van strategische reserve. Geconcludeerd is dat de onzekerheden in tekorten aan woningen en bedrijfsterrinen in beschouwing genomen, bebouwing van het vliegveld Valkenburg noodzakelijk is om tot een duurzame ontwikkeling van de regio's te komen. Het is niet meer de vraag, of het nodig is, maar wel of bebouwing al nodig is in 2008, 2010 of 2012. Dit is verwoord in 13a.

De tweede vraag betreft de randvoorwaarden voor bebouwing. Samenvattend zijn de bijdragen van de verschillende werkgroepen hieraan de volgende:

- *landschappelijke randvoorwaarden*: a) het handhaven van een robuuste ecologische verbindingzone van het Groene Hart naar de duinen ten zuiden van Leiden, b) nieuwe bebouwing dient aan de noordzijde aan te sluiten op de bestaande bebouwing, c) de zuidelijke rand van het Valkenburgse meer verbonden met de Pan van Persijn vormt de uiterste zuidgrens van de bouwlocatie en d) tussen de bouwlocatie en het duingebied dient een groene bufferzone aangelegd te worden om te grote recreatiedruk op het kwetsbare duingebied te voorkomen en om schone kwel van duinwater optimaal te kunnen benutten;
- *infrastructurele randvoorwaarden*: a) de planning van de bebouwing van Valkenburg (woningen en bedrijventerreinen) moet nadrukkelijk plaats vinden in samenhang met infrastructuurontwikkelingen; een goede afstemming kan een (auto-) mobiliteitsbeperkend effect hebben en b) voor het traject Katwijk-A44 dient rekening gehouden te worden met het verbreden van de N206;
- *woningbouw*: a) compacte bouw (Natuur en Landschap), b) voor de exploitatie van de RijnGouwe lijn is het beste als Valkenburg zo groot mogelijk wordt (Verkeer en Vervoer) en c) gelet op de behoefte wordt voorsnog uitgegaan van een aantal van 8 à 9.000 woningen; de definitieve aantallen en differentiatie worden vastgesteld als meer duidelijk is over de reële mogelijkheden van aanvullende locaties;
- *bedrijvigheid*: a) alle haltes van de RGL bieden in principe potenties voor knooppuntontwikkeling; het is zaak om van deze potenties gebruik te maken (verkeer en

- vervoer) en b) door de voorziene realisatie van de RGL kan op haar knooppunten met de A44 en de N 206 gericht kantorenruimte voor kennisintensieve diensten ontwikkeld worden. Zo ontstaat een “kennisstrook” die loopt van Leiden naar Noordwijk (werken);
- *strategische reserve bedrijventerreinen*: de locatie Valkenburg is, als centraal gelegen en goed ontsloten locatie, geschikt voor het ontwikkelen van een gezamenlijke strategische reserve aan bedrijventerreinen.

Bij de *landschappelijke randvoorwaarden* is door de werkgroep Natuur en Landschap duidelijk de keuze gemaakt voor het aansluiten van de nieuwe bebouwing aan de noordzijde op de bestaande bebouwing. Bij een dergelijke ontwikkeling zal rekening gehouden moeten worden met de verbreding van de N206, en de barrière werking hiervan tussen de nieuwe en oude bebouwing.

Opgemerkt wordt dat geen van de werkgroepen aandacht besteedt aan de openheid van het landschap van het vliegveld en zijn omgeving (zicht op de duinen van verre). Aan dit aspect wordt door de direct betrokken gemeenten grote waarde gehecht. Deze noties hebben geleid tot de afspraken 13b en 13c.

De noties over *infrastructurele randvoorwaarden* zijn in de discussies over de bebouwing nog niet volledig tot hun recht gekomen.

Ten aanzien van *woningbouw* gaan de gedachte van de werkgroepen uit naar een compacte bouw (Natuur en Landschap) en hoge aantallen woningen (Verkeer en Vervoer en Wonen). Opvallend is dat er veel gediscussieerd is over aantallen woningen, maar dat de differentiatie hiervan nog niet aan de orde geweest is. Het is immers duidelijk dat zowel aantallen als differentiatie grote invloed hebben op het ruimtebeslag.

Bij *bedrijvigheid* gaan de gedachten uit naar ontwikkeling van kantorenruimte voor kennisintensieve diensten bij de haltes van de RGL. Er bestaat nog geen beeld van de behoefte aan kantorenruimte. Opvallend is dat de geschiktheid van Valkenburg als *strategische reserve bedrijventerreinen* onderbelicht is gebleven en niet gekwantificeerd is.

Afgesproken is om de randvoorwaarden voor de bebouwing van Valkenburg nader in te vullen aan de hand van een duurzame ontwikkelingsvisie voor het stedelijk gebied Noordwijk – Katwijk – Leiden (zie afspraak 13e).

Van groot belang voor de ontwikkeling voor de ontwikkeling van de bouwlocatie Valkenburg zijn de volgende uitspraken uit deel 3 van de VIJNO:

- het marinekamp Valkenburg wordt opgeheven ten gunste van ontwikkeling als bouwlocatie;
- de aanwijzing en begrenzing van Regionale Parken wordt een provinciale verantwoordelijkheid;
- bij de verstedelijkingsopgave ligt inmiddels de nadruk vooral op kwaliteit en minder op de getallen;
- De kwantitatieve opgave lijkt niet meer zo centraal te staan, maar kan weer terug komen in de afspraken in het uitvoeringsprogramma.

2.5 Ontwikkelingsmogelijkheden van de Randzone Groene Hart (afpraak 14).

2.5.1 Teksten uit werkgroepdocumenten

Natuur en landschap, pag 18, laatste alinea

Vanuit de kwaliteit van het landschap dient de noordwestelijke grens van het veenweidegebied ten zuiden van de Oude Rijn langs de A4 en de N11 te liggen.

Natuur en landschap, pag 21, Ad 8. Inpassing A4 (kernkwaliteiten: natuur en landschap)

Vanaf het zuiden tot voorbij de knoop A45-N11 / Rijn Gouwe lijn moet de A4 een groene inpassing krijgen, om kwetsbare (groen)gebieden zoveel mogelijk te ontzien. Bij de Munnikenpolder zal sprake moeten zijn van een groene inpassing. De precieze ligging van de lijst in de oksel van de A4 en de N11 ligt (..) nog niet vast. In ieder geval is hier vanwege de stedelijke uitstraling een forse investering nodig in een groene inpassing van de Grote Polder (Groene Hart / landschappelijke kwaliteit) en Zoeterwoude-Weipoort (Belvédère gebied / cultuurhistorische kwaliteit).

Werken, pag 24, ontwikkelen bedrijfsruimte: kantoren op knooppunten

Door de voorziene realisatie van de RijnGouweLijn kan op haar knooppunten met de A44 en de N 206 gericht kantorenruimte voor kennisintensieve diensten ontwikkeld worden. Zo ontstaat een "kennisstrook" die loopt van Leiden – Oegstgeest – Katwijk – Noordwijk. Gezien het karakter van de kantorenmarkt in de regio gaat het hier niet om zeer grootschalige kantoorruimte (..), maar vooral om kleinere tot middelgrote eenheden (..), voor zowel commerciële als publieke dienstverlening.

Dit leidt tot de voorgestelde afspraken (pagina 25, 3a en 3b): kantorenontwikkeling op knooppuntlocaties van Rijn-Gouwelijn met A44, A4 en N206 en bevorderen 'kennisstrook' voor Leiden-Katwijk.

Werken, oplegnotitie, voorgestelde afspraak 1c; onderdeel van ruimte maken voor bedrijven: revitalisering van bestaande en ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen

Afstemming van de ontwikkeling van bestaande plancapaciteit van bedrijfsterreinen en het nader bepalen van de strategische reserves (in de zone Leiden-Katwijk, nabij het knooppunt A4/N11/RG + aansluiting aansluitende deel van de Grote Polder of elders in de regio). Om de herstructurering van bestaande bedrijfsterreinen te kunnen uitvoeren is schuifruimte nodig, die onder andere gevonden kan worden binnen de strategische reserves.

Werken, bijlage van de oplegnotitie, vraag: hoe wordt omgegaan met vestiging van Schiphol georiënteerde bedrijven? Waarom wel kiezen voor de lasten maar niet voor de lusten?

Er moet selectief worden omgegaan met Schipholgeoriënteerde bedrijvigheid. De 'quality of place' moet bewaard blijven. Dit betekent onder andere:

- wel kennisintensieve bedrijven en zakelijke dienstverlening toelaten op knooppunten (o.a. A4/N11/RG-lijn, A44/N11west/RG-lijn en Leiden Centraal) en in de As Noordwijk - Katwijk - Leiden (- Alphen), maar niet in het landelijk gebied en
- vormen van (extensieve) bedrijvigheid, zoals transport- en distributiebedrijven, zoveel mogelijk weren, tenzij er een aanwijsbare relatie is met reeds in de regio gevestigde bedrijvigheid.

Zo niet, dan nieuwe bedrijven verwijzen naar een locatie buiten de Leidse regio / Duin- en Bollenstreek.

2.5.2 Aandachtspunten uit de inspraak

- de grens van het Groene Hart en park Cronesteijn is “heilig”.

2.5.3 Analyse en conclusie

De discussie richt zich op de afweging tussen de ontwikkeling van de knoop van de A4 met de RijnGouweLijn en het ontzien van (kwetsbare) groengebieden. De belangrijkste aspecten bij deze afweging, zoals beschreven in de werkdocumenten zijn:

- vanuit de kwaliteit van het landschap dient de noordwestelijke grens van het veenweidegebied ten zuiden van de Oude Rijn langs de A4 en de N11 te liggen. Vanuit het zuiden tot voorbij de knoop A4-N11/RijnGouweLijn moet de A4 een groene inpassing krijgen, om kwetsbare (groen)gebieden zoveel mogelijk te ontzien;
- de precieze ligging van de lijst in de oksel van de A4 en de N11 ligt nog niet vast; in ieder geval is hier een forse investering nodig in een groene inpassing in de Grote Polder;
- door de voorziene realisatie van de RijnGouwe lijn kan op haar knooppunt met de A4 een knoop ontwikkeld worden, waarbij gedacht wordt aan kantorenontwikkeling;
- bij het aanwijzen van strategische reserves voor bedrijfsterreinen wordt gedacht aan zone Leiden-Katwijk, nabij het knooppunt A4/N11/RGL + aansluitend deel van de Grote Polder of elders in de regio.

De discussie over het aanwijzen van de Grote Polder als strategische reserve bedrijfsterreinen is reeds eerder gevoerd. Gezien de status van het Groene Hart en de aanleg van de HSL-tunnel ter plekke is deze optie bestuurlijke niet haalbaar. Wel doet zich de vraag voor waar deze strategische reserve wel moet komen. Overigens is de behoefte aan strategische reserve nog niet bepaald. Vooralsnog ligt een eventuele aanwijzing op Valkenburg of elders in de rede.

De knoopontwikkeling richting Grote Polder is nog niet bepaald. Bij deze discussie wordt ook Polderpark Cronesteyn betrokken. Hierbij wordt aangetekend dat de PPC dit jaar bij de behandeling van het project A4/W4 gewaarschuwd heeft voor te grote kantoorontwikkelingen (is er wel genoeg vraag). Bovenstaande leidt tot de conclusie dat de randvoorwaarden voor de knoopontwikkeling op hoofdlijnen uitgekristalliseerd zijn en dat de tijd rijp is om gezamenlijk een plan te ontwikkelen en dit te toetsen aan het zich ontwikkelende rijksbeleid ter zake (bijvoorbeeld PPC).

Van groot belang voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de randzone Groene Hart zijn tevens de volgende uitspraken uit deel 3 van de VIJNO:

- de Grote Polder blijft deel uit maken van het Groene Hart;
- deel 3 zet in op centrumvorming in stedelijke netwerken. In de Deltrametropool 6 toplocaties en 20 randstadcentra. Locatiebeleid wordt vooral aan lagere overheden overgelaten.

BIJLAGEN

1. Samenstelling stuurgroep en werkgroepen

Stuurgroep

Dhr. J.K.T. Postma (bestuurlijk lid, SLR)
Dhr. J.W. van der Sluijs (bestuurlijk lid, SDB), vanaf 19 februari 2001
Dhr. M. Vissers (bestuurlijk lid, PZH)
Dhr. B. van Wouwe (bestuurlijk lid, SDB), tot 19 februari 2001.

Ambtelijk vooroverleg t.b.v. de stuurgroep (AVO)

Dhr. S.J. de Jong (PZH)
Mevr. M. de Kort (SDB)
Dhr. D. Toet (SLR)
Mevr. M. van Wolferen (SDB)

Werkgroep Natuur en Landschap

Mevr. K. van den Broek (ambtelijk lid, PZH)
Dhr. F.H. Buddenberg (bestuurlijk lid, SDB)
Dhr. D. Halfwerk (ambtelijk lid, SLR, secretaris)
Dhr. P. Hellinga (ambtelijk lid, PZH)
Dhr. H.O. van der Kooi (bestuurlijk lid, SLR, voorzitter)
Mevr. M. de Kort (ambtelijk lid, SDB)
Dhr. J. Laurier (bestuurlijk lid, SLR)
Mevr. C.S. Meyer (ambtelijk lid, SLR, projectleider)
Dhr. A.B.M. Orleans (ambtelijk lid, SLR)
Dhr. F.H. Prins (bestuurlijk lid, SDB)
Dhr. L.E. van der Sar (bestuurlijk lid, PZH)
Mevr. A. Wevers (ambtelijk lid, PZH)

Werkgroep Verkeer en Vervoer

dhr. R. Arts (ambtelijk lid, PZH)
dhr. A.A. Draijer (bestuurlijk lid, SLR)
dhr. A. Heijman (ambtelijk lid, SDB, secretaris)
dhr. R. Hillebrand (bestuurlijk lid, SLR)
mevr. I. de Bruijne-Schild (ambtelijk lid, SLR)
dhr. R. Kusters (ambtelijk lid, PZH)
dhr. A.P. van der Lee (bestuurlijk lid, SDB, voorzitter)
dhr. M. Norder (bestuurlijk lid, PZH)
dhr. J. Voogd (ambtelijk lid, PZH)
mevr. A.J.M. Wagemakers, (bestuurlijk lid, SDB)

Werkgroep Wonen

Dhr. D. Halfwerk (ambtelijk lid, SLR, secretaris)
Dhr. R. Hillebrand (bestuurlijk lid, SLR)
Dhr. V.J.H. Molkenboer (bestuurlijk lid, SLR)
Dhr. H. van der Nagel (bestuurlijk lid, SDB)
Dhr. R. van Nood (ambtelijk lid, SLR, projectleider)
Dhr. C. Nijssen (ambtelijk lid, SLR)
Dhr. F. van Pelt (ambtelijk lid, PZH)
Mevr. W.J.M. Rusman (bestuurlijk lid, SDB, vice-voorzitter)
Dhr. H. Stapper (ambtelijk lid, SDB)
Dhr. M. Vissers (bestuurlijk lid, PZH)
Dhr. A.J. van de Weg (ambtelijk lid, PZH)
Dhr. M.J.D. Witteman (bestuurlijk lid, SDB)

Werkgroep Werken

Dhr. F.H. Buddenberg (bestuurlijk lid, SDB, voorzitter)
De heer D. Dekker (bestuurlijk lid PZH)
De heer J. van Doggenaar (ambtelijk lid, SLR)
De heer E. Gianotten (plv. lid namens Gedeputeerde Staten, PZH)
Mevr. M. Mathijssen (bestuurlijk lid SLR)
De heer A. v.d. Plas (bestuurlijk lid SDB)
Mevr. M.H. Schultz van Haegen (bestuurlijk lid, SLR, vice-voorzitter)
De heer H. Stapper (ambtelijk lid, SDB, secretaris)
De heer E. Vredereg (ambtelijk lid, PZH)

2. Verantwoording van het overleg met gemeenteraden, provinciale staten en maatschappelijke organisaties

Leden van de zestien gemeenteraden en van Provinciale Staten zijn op verschillende momenten geraadpleegd tijdens het proces van totstandkoming van het Programma van Afspraken. Ook maatschappelijke organisaties in de streek hebben een belangrijke rol gespeeld, namelijk die van gesprekspartner van de vertegenwoordigers van de betrokken overheden. Steeds is duidelijk gemaakt dat het Programma van Afspraken een verantwoordelijkheid was van de zestien raden en van Provinciale Staten. Het draagvlak voor de afspraken bij de maatschappelijke organisaties werd belangrijk geacht vanwege de aldaar aanwezige deskundigheid en omdat voor de uitvoering van de afspraken de medewerking van deze organisaties in een vroeg stadium van groot belang is.

In deze Bijlage wordt op hoofdlijnen verantwoording afgelegd voor de wijze waarop dit overleg heeft plaats gevonden.

Directe betrokkenheid bij het werk van de werkgroepen

Een aantal sleutelfiguren is direct betrokken geweest bij het werk van de werkgroepen zowel op ambtelijk als op bestuurlijk niveau.

Werkconferenties per werkgroep

Voor de zomervakantie hebben alle werkgroepen ongeveer halverwege hun werkzaamheden ieder voor zich een tussenrapportage gepresenteerd aan raadsleden, statenleden en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties. Bij de raads- en statenleden zijn doorgaans de leden van de betrokken raads- en staten commissies uitgenodigd. Deze werkconferenties werden goed bezocht. Zij hadden een informatief karakter met een mogelijkheid om te reageren en bij te sturen

Brede bijeenkomsten

In de maanden oktober, november en december zijn de raads- en statenleden en maatschappelijke organisaties in staat gesteld om kennis te nemen van en in te spelen op vervolgrapportages van de werkgroepen en, tijdens de laatste conferentie, op de eindrapportages van de werkgroepen. De volgende bijeenkomsten zijn belegd:

- *29 oktober:* een conferentie voor raads- en statenleden. Op deze bijeenkomst werd gerapporteerd uit de vier werkgroepen op basis van actuele tussenrapportages en werd tijdens het tweede deel van de avond in deelsessies een aantal vraagstukken waarbij meerdere werkgroepen betrokken zijn aan de orde gesteld;
- *9 november:* een openbare bijeenkomst voor maatschappelijke organisaties en raads- en statenleden met een zelfde opzet als de bijeenkomst van 29 oktober;
- *1 december:* een openbare bijeenkomst voor raads- en statenleden waarin de eindrapportages van de werkgroepen centraal stonden.

Van al deze bijeenkomsten zijn de verslagen beschikbaar bij de secretariaten van de drie partijen. Het verslag van 1 december is opgenomen in de annex.

Nieuwsbrief

Er zijn vijf nieuwsbrieven met een oplage van 1300 exemplaren verstuurd naar alle raads- en statenleden en de betrokken maatschappelijke organisaties.

Website

Vanaf oktober is een aantal pagina's van de website van de provincie in gebruik met informatie over het project.

Informatiemappen

Op de zestien gemeentehuizen en op de secretariaten van de drie partijen zijn informatiemappen beschikbaar met schriftelijke informatie over het project.

3. Uitwerking van afspraken ten behoeve van het Streekplan en voorstellen voor uitvoeringsprogramma's

Voortgang eerste halfjaar 2002

Ten behoeve van de inbreng in het nieuwe streekplan worden inmiddels de volgende activiteiten ondernomen:

1. De werkgroep Natuur & Landschap vertaalt de strategiekaart op relevante punten naar een inbreng in het streekplan (afpraak 1).
2. De lopende MER voor de tracékeuze voor de verbinding N206 N205 bij Hillegom zal zo mogelijk voor juli 2002 worden afgerond. In overleg met de partners uit Noord-Holland worden op basis hiervan sluitende afspraken gemaakt (afpraak 5).
3. Een nader onderzoek naar de haalbaarheid (qua aantallen en locaties) van de ingeschatte aanvullende locatiecapaciteit. Hiermee kan de aanvullende capaciteit naar boven of onder worden bijgesteld (afpraak 7).
4. Een onderzoek naar de mogelijkheden van versnelling van de aanvullende capaciteit, welke nu zijn aangegeven voor de periode 2010-2020 (afpraak 7).
5. Een onderzoek (door een extern bureau) naar mogelijke (binnenstedelijke) extra locaties bovenop de hierboven genoemde aanvullende locaties in beide regio's (afpraak 7).
6. Onderzoek naar behoefte aan bedrijfsterreinen en kantoorlocaties (afpraak 9).
7. Opstelling regionaal bedrijventerreinprogramma (afpraak 9).

Voorstellen voor uitvoeringsprogramma's

1. De werkgroep Natuur & Landschap vertaalt de strategiekaart voor 1 januari 2003 in een programma van uitvoering (afpraak 1).
2. De werkgroep Natuur en Landschap werkt in overleg met het Hoogheemraadschap en de waterschappen en op basis van lopende discussies een regionale waterkaart uit. Bij de uitwerking worden met name aanvullende afspraken over ruimteclaims en meervoudig ruimtegebruik van water uitgewerkt en zal aandacht worden besteed aan waterkwaliteit (afpraak 2.1).
3. Project: de ruimtelijke inbedding van cultuurhistorische waarden in de beide regio's (afpraak 2.2)
4. Project: actualisering en handhaving bestemmingsplannen buitengebied (afpraak 2.3).
5. Project: een verkenning naar de randvoorwaarden voor het goed functioneren van de landbouw in de bovengenoemde gebieden als economische drager en als landschapsbeheerder (afpraak 2.4).
6. Project: vormgeven aan de landschappelijke inpassingen en concreet maken op plekken waar verbetering gewenst is of nieuwe situaties gecreëerd kunnen worden (afpraak 2.5).
7. Project ontwikkeling oost-west verbindingen: uitwerken groene Oude Rijnzone en het opstellen van inrichtingsplannen voor de verbindingen Kagerplassen-Duingebied en Groene Hart-Duivenvoorde-duinen (afpraak 2.6).
8. Project aaneengesloten noord-zuid verbindingen: realiseren van groene verbindingen inclusief het onderzoeken van "groene" financieringsmogelijkheden (afpraak 2.6).
9. Project koppeling stedelijke en landelijke groenstructuren: het ontwikkelen van een robuuste en waardevolle groenblauwe verbinding Oude Rijn (afpraak 2.6).
10. Project: optimalisering van benutting van de bestaande wegen op het traject A4-Katwijk inclusief voor maatregelen voor flankerend beleid; voor zover de hiervoor beschikbare BOR-gelden ontoereikend zijn, spannen de partijen zich in om aanvullende financiering te verkrijgen (afpraak 4).

11. Als besloten wordt tot de aanleg van een nieuwe verbinding N206 N205 bij Hillegom spant de werkgroep Verkeer & Vervoer zich samen met betrokkenen in Noord-Holland in financiering bij zichzelf en derden te zoeken (afspraken 5).
12. Als de MER-procedure voor de verbinding N206 N205 bij Hillegom niet met de streekplanprocedure gekoppeld kan worden dan zullen partijen de weg als studieproject opnemen in het Streekplan-West (afspraken 5).
13. Betreffende de verbinding N206 N205 bij Hillegom: in het kader van de besteding van de Hfl 20 miljoen aan BOR gelden voor flankerende projecten (auto-alternatieven) in de noordcorridor van Haaglanden, de Leidse regio en de Duin- en Bollenstreek verschijnt in april 2002 een notitie met uitgewerkte maatregelen. Dit wordt verder geoperationaliseerd (afspraken 5).
14. Gemeenten realiseren voor 1 januari 2004 één gemeenschappelijk woonruimteverdelingsstelsel (afspraken 6).
15. De werkgroep Wonen stelt in de komende periode een woonvisie voor de beide regio's op. De volgende zaken dienen daarbij aan de orde te komen:
 - beschrijving positionering van de woningmarkt;
 - beschrijving van duurzaam wenselijke woonmilieus en woningtypes in de regio's;
 - omvang van de kernvoorraad goedkope woningen en de verdeling daarvan;
 - omvang en kwaliteit van woningen voor ouderen in samenhang met mogelijkheden voor zorg;
 - omvang en aanpak van de startersproblematiek;
 - in beeld brengen van migratiebewegingen (afspraken 6).
16. De werkgroep Wonen maakt voor 1 januari 2003 een herstructureringsprogramma (afspraken 7).
17. De werkgroep Wonen maakt voor 1 januari 2003 een bouwscenario 2005-2010 voor beide regio's met een doorkijk naar 2020 (afspraken 8).
18. Project: Het in beweging zetten van een toeristisch recreatief Raderwerk, waarbij specifiek aandacht wordt besteed aan de mogelijkheden die cultuurhistorie biedt (afspraken 10 en afspraken 2.2).
19. Het opstellen, plannen en uitvoeren van het IOPB vindt plaats in het kader van de (evaluatie van het) Pact van Teylingen (afspraken 11).
20. Project: een studie naar de ontwikkeling van de glastuinbouw met als doel om te komen tot een onderbouwde ruimteclaim vanuit beide regio's voor het in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening genoemde concentratiegebied bij Schiphol (afspraken 12).
21. Project: in 2003 opstellen en vaststellen van een visie op de ontwikkeling van de stedelijke as Leiden-Katwijk-Noordwijk, waarin de samenhang tussen een aantal regionale, grootschalige ontwikkelingen wordt aangegeven (afspraken 13).
22. Project: maken van een ontwerp voor de bebouwing van Valkenburg in 2004 (afspraken 13).